

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9011	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Pavadinimas

APLINKOS PSICOLOGIJOS ŠIUOLAIKINIAI TEORINIAI MODELIAI IR TYRIMAI

Pavadinimas anglų kalba

ENVIRONMENTAL PSYCHOLOGY: MODERN THEORETICAL MODELS AND RESEARCH

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	
Seminarai	1,5 (II kurse, rudens semestras)
Konsultacijos	1,5
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslai yra kritiškai analizuoti ir įvertinti šiuolaikines aplinkos psichologijos teorijas, vyraujančius teorinius modelius ir metodus; analizuoti, kaip psichologiniai mechanizmai padeda paaiškinti įvairių aplinkosaugos problemų priežastis, taip pat kaip šios žinios gali būti naudojamos rengiant intervencijas aplinkosaugos problemoms spręsti. Kurso metu apimamos tokios temos kaip šiuolaikinės aplinkos psichologijos teorijos, aplinkos įtaka žmonių elgesiui ir gerovei, veiksnių, įtakojantys aplinką tausojančių elgesių, intervencijos, skirtos aplinką tausojančio elgesio skatinimui.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aims of the course are to analyze and evaluate modern theories, models and methods of environmental psychology; to analyze psychological mechanisms that help explain the roots of various environmental problems will be discussed, also as how the knowledge from environmental psychology field can be used when designing interventions to address these environmental problems. The course covers such topics as modern theories of environmental psychology, environmental influences on human behavior and well-being, factors influencing environmental behavior, interventions, used for encouraging pro- environmental behavior.

Turinys

Šiuolaikinės aplinkos psichologijos sampratos raida ir tyrimų istorija. Aplinkos psichologijos ryšiai kitų mokslo krypčių ir sričių perspektyvoje. Vyraujantys teoriniai modeliai, naudojami tvaraus elgesio paaikinimui. Pagrindiniai aplinkos psichologijos tyrimų metodai. Ryšiai tarp aplinką tausojančio elgesio bei kontekstinių, moralinių, asmeninių veiksnių, įpročių, intencijų (pvz.: įsitikinimų, vertybų, normų, tapatumo ir kt.). Aplinka tausojančio elgesio skatinimo psichologinių veiksnių modeliai. Intervencinių programų kūrimo ir įgyvendinimo principai.

Studijų pasiekimų vertinimas

Mokslinės literatūros analizė, jos pristatymas ir aptarimas, nagrinėjimas. Studijų pasiekimai vertinami pagal tai, kaip studentas (-ė):

- Kritiškai analizuojant sintezuoja informaciją iš įvairių aplinkos psichologijos teorijų;
- Taiko bendruosius psichologinius principus analizuojant tvarų vaikų, paauglių ir suaugusių elgesį;
- Taiko įgytas žinias, atliekant individualias užduotis;
- Demonstruoja tinkamus mokslinio rašymo įgūdžius ir žodinio pristatymo įgūdžius.

Privaloma literatūra

Leidinio autoriai, leidimo metai pavadinimas, leidykla

1. Abrahamse, W. (2019). *Encouraging pro-environmental behaviour: What works, what doesn't, and why*. Academic Press.
2. *Environmental Psychology: An Introduction* (2012). Linda Steg (Editor), Agnes E. van den Berg (Editor), Judith I. M. de Groot (Editor), ISBN: 978-0-470-97638-8, Apr 2012, Wiley-Blackwell
3. Gifford, R. *Environmental psychology: principles and practice* (2014). Colville, WA Optimal Books
4. Gardner, G.T., & Stern, P.C. (2002). *Environmental problems and human behavior*, 2nd ed. Pearson Custom Publishing, Boston, MA

5. Stern, P. C. (2000). New environmental theories: toward a coherent theory of environmentally significant behavior. *Journal of social issues*, 56(3), 407-424.
6. Wells; V.K., Gregory-Smith, D., Manika, D. (2018). *Research Handbook on Employee Pro-Environmental Behaviour*, Edward Elgar Pub.
7. Winter, D. D., & Koger, S. M. (2004). *The psychology of environmental problems* (2nd ed.). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. PUB

Papildoma literatūra

Leidinio autoriai, leidimo metai pavadinimas, leidykla

1. Abrahamse, W., Steg, L., Vlek, C., & Rothengatter, T. (2005). A review of intervention studies aimed at household energy conservation. *Journal of environmental psychology*, 25(3), 273-291. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2005.08.002>
2. Klöckner, C. A. (2013). A comprehensive model of the psychology of environmental behaviour—A meta-analysis. *Global Environmental Change*, 23(5), 1028-1038. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.05.014>
3. Klöckner, C. A., & Blöbaum, A. (2010). A comprehensive action determination model: Toward a broader understanding of ecological behaviour using the example of travel mode choice. *Journal of Environmental Psychology*, 30(4), 574-586. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2010.03.001>
4. Van der Werff, E., Steg, L., & Keizer, K. (2013a). It is a moral issue: The relationship between environmental self-identity, obligation-based intrinsic motivation and pro-environmental behaviour. *Global Environmental Change*, 23(5), 1258-1265. doi: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2013.07.018>
5. Van der Werff, E., Steg, L., & Keizer, K. (2013b). The value of environmental self-identity: The relationship between biospheric values, environmental self-identity and environmental preferences, intentions and behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 34(3), 55-63. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2012.12.006>

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

doc. dr. Mykolas Simas Poškus , MRU Psichologijos institutas, mykolas_poskus@mruni.eu

doc. dr. Loreta Gustainienė, VDU, Psichologijos katedra; loreta.gustainiene@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2022-10-28 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 2.

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9008	8	MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

Emocijų raiškos ypatumų ir emocinių sutrikimų jvairovės šiuolaikinė samprata ir tyrimų metodologija

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

Contemporary theories and research methodology of emotional expression and emotional disorders

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	
Konsultacijos	1
Seminarai	1
Individualus darbas	4

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas - kritiškai analizuoti ir įvertinti emocijų raiškos ypatumų ir emocinių sutrikimų jvairovės šiuolaikinę sampratą ir tyrimų metodologiją. Kurso metu analizuojami emocijų raiškos psichofiziologijos ir neuropsychologijos naujausi moksliniai tyrimai, vokalinės emocijų raiškos ypatumai, emocijų raiškos veide tyrimų rezultatai, kvapų poveikis emocinės informacijos suvokimui. Kritiškai analizuojami emocijų raiškos skirtinguose socialiniuose kontekstuose ir skirtingose kultūrose tyrimai, nagrinėjami emocijų raiškos ypatumų skirtingais amžiaus tarpsniais tyrimų rezultatai. Taip pat analizuojami naujausi psychoneuroimunologijos ir neuroendokrinologijos tyrimų rezultatai, atskleidžiantys emocijų raiškos ir fizinės sveikatos ryšį. Kurso metu kritiškai nagrinėjamos emocijų raiškos ryšio su psichine sveikata, temperamentu, kognityviniu funkcionalumu, produktyvumu, motyvacija, prosocialiu ir asocialiu elgesiu, emociniu intelektu šiuolaikinės prielaidos ir tyrimų rezultatai. Analizuojama emocinių sutrikimų klasifikacija, etiologijos teorijos, kognityvinis turinys, psichofiziologiniai ir neuropsychologiniai ypatumai, tyrimų metodologija, terapiniai modeliai. Studijų formos: konsultacijos, seminarai, grupinės diskusijos ir empirinių tyrimų analizė, pranešimų rengimas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of the course is to analyse and evaluate modern theories and research methodology of emotional expression and emotional disorders. The course covers such topics as psychophysiology and neuropsychology of emotion; vocal and facial expressions of emotion; emotional information and challenges in odors and semiochemicals; emotional expressions in different social and cultural contexts; emotional expressions and health; emotional expressions and motivation; positive emotions; expression of anger, disgust, anxiety, fear, sadness, shame; classification of emotional disorders; models of ethiology of emotional disorders; cognitive content of emotional disorders; clinical application of emotion in psychotherapy; psychopharmacological, psychoanalytical, cognitive (CT, CBT, RET) therapies of emotional disorders. Learning forms: consultations, seminars, group discussions, analysis of empirical research, preparation of report.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Per paskutinius dešimtmečius paskelbta keliasdešimt tūkstančių straipsnių apie emocijas, jų raišką bei emocinius sutrikimus. Tai rodo, kad ši sritis sulaukia ypatingai didelio tyrėjų dėmesio. Doktorantūros studijų pakopoje tikslina gilinti doktorantų žinias apie emocijas, suteikti platesnį ir sisteminį požiūrį. Siūloma programa yra orientuota į šiuolaikinius mokslinius emocijų tyrimus, analizuojamos šiuolaikinės asmenybės sampratos bei modeliai, vertinami moksliniai šios srities tyrimai bei rezultatai, aptariamos tolesnių asmenybės tyrinėjimų perspektyvos bei ribotumai. Taigi kurso metu siekiama kritiškai analizuoti ir įvertinti emocijų raiškos ypatumų ir emocinių sutrikimų jvairovės šiuolaikinę sampratą ir tyrimų metodologiją: analizuojami emocijų raiškos psichofiziologijos ir neuropsychologijos naujausi moksliniai tyrimai, vokalinės emocijų raiškos ypatumai, emocijų raiškos veide tyrimų rezultatai, kvapų poveikis emocinės informacijos suvokimui. Kritiškai analizuojami emocijų raiškos skirtinguose socialiniuose kontekstuose ir skirtingose kultūrose tyrimai, nagrinėjami emocijų raiškos ypatumų skirtingais amžiaus tarpsniais tyrimų rezultatai. Taip pat analizuojami naujausi psychoneuroimunologijos ir neuroendokrinologijos tyrimų rezultatai, atskleidžiantys emocijų raiškos ir fizinės sveikatos ryšį. Kurso metu kritiškai nagrinėjamos emocijų raiškos ryšio su psichine sveikata, temperamentu, kognityviniu funkcionalumu, produktyvumu, motyvacija, prosocialiu ir asocialiu elgesiu, emociniu intelektu šiuolaikinės prielaidos ir tyrimų rezultatai. Analizuojama emocinių sutrikimų klasifikacija, etiologijos teorijos, kognityvinis turinys, psichofiziologiniai ir neuropsychologiniai ypatumai, tyrimų metodologija, terapiniai modeliai. Programoje supažindinama su daugiausia tyrėjų dėmesio sulaukiančiomis temomis bei naujausiomis tyrimų tendencijomis.

Išklausiusieji ši kursą:

- Sistemina šiuolaikines emocijų raiškos ypatumų ir emocinių sutrikimų jvairovės psichosocialinės raidos teorijas ir tyrimus bei analizuojant juos istorinėje perspektyvoje ir kitu mokslų kontekste;
- analizuojant emocijų raiškos psichofiziologijos ir emocijų neuropsichologijos naujausius mokslinius tyrimus, vokalinės emocijų raiškos ypatumas, emocijų raiškos veide tyrimų rezultatus;
- kritiškai analizuojant emocijų raiškos skirtinguose socialiniuose kontekstuose, skirtingose kultūrose, skirtingais amžiaus tarpsniais tyrimus;
- identifikuojant emocinius sutrikimus, įvertina etiologiją, kognityvinį turinį,
- analizuojant naujausius emocinių sutrikimų psychoneuroimunologijos ir neuroendokrinologijos tyrimų rezultatus;
- gali kritiškai įvertinti emocijų raiškos ryšio su psichine sveikata, temperamentu, kognityviniu funkcionavimu, produktyvumu, motyvacija, prosocialiu ir asocialiu elgesiu, emociniu intelektu priešlaidas ir tyrimų rezultatus;
- įvertina esminius emocinių sutrikimų terapinių modelių privalumus, identifikuojant intervencines priemones.

Dalyko tikslai

1. Gilinti studentų žinias apie šiuolaikinius emocijų raiškos ypatumų ir emocinių sutrikimų modelius, analizuoti probleminius šios srities klausimus bei šiuolaikines tendencijas, vertinti esamas emocijų teorinio pažinimo galimybes, emocijų pažinimo raidos tendencijas.
2. Gilinti studentų žinias apie mokslines emocijų tyrimo strategijas ir būdus, formuoti profesionalų emocijų tyrimo metodų taikymą.
3. Ugdyti gebėjimus analizuoti bei kritiškai vertinti šiuolaikinius mokslinius emocijų raiškos ir emocinių sutrikimų tyrimus, ugdyti gebėjimus planuoti bei vykdinti mokslinius emocijų tyrimus.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. **Emocijų raišką aiškinančių teorinių modelių raida.** Šioje temoje analizuojama teorijų raida, skaitomi pagrindiniai autoriai, pristatomas tarpdisciplininis požiūris. Biologinio, psichoanalitinio, bihevioristinio, kognityvinio ir kitų emocijų modelių palyginimas.

II tema. **Emocijų psichofiziologija.** Šioje temoje analizuojama: Emocijų raiškos biologija ir neuropsichologija. Vokalinė emocijų raiška. Emocijų raiška veide. Kvapai ir emocinė informacija. Emocijų raiška ir temperamentas. Emocinių sutrikimų psichofiziologiniai ir neuropsichologiniai ypatumai.

III tema. **Emocijos skirtinčias amžiaus tarpsnias.** Šioje temoje analizuojama: Emocijų raiška vaikystėje ir paauglystėje. Suaugusiojo emocijų raiška. Emocijų raiška senatvėje.

IV tema. **Emocijos ir sveikata.** Šioje temoje analizuojama: Emocijų raiška ir fizinė sveikata. Emocijos ir imuninės sistemos veikla. Emocijų raiška ir psichinė sveikata.

V tema. **Emocijos ir socialinis kontekstas.** Šioje temoje analizuojama: Emocijų raiška ir pro-socialus elgesys. Emocijų raiška ir emocinis intelektas. Emocijų raiška ir asocialus elgesys. Emocijų raiška skirtingose kultūrose. Emocijų raiška organizacijoje. Emocijų raiška, motyvacija ir produktyvumas.

VI tema. **Pozityvios emocijos ir emocinė gerovė.** Šioje temoje analizuojama: Pozityvių emocijų raiška ir subjektyvi gerovė. Laimės, dékingumo, atleidimo, atjautos ir humoro psichologija.

VII tema. **Skausmingos emocijos ir jų raiška.** Šioje temoje analizuojama: Pykčio, pasibjaurejimo, nerimo, liūdesio, baimės, gėdos emocijos ir jų raiška.

VIII tema. **Emocijų raiška ir kognityvinė veikla.** Šioje temoje analizuojama: Emocijų raiškos ir kognityvinio funkcionavimo ryšys. Emocijos ir atmintis. Emocijos ir dèmesys. Emocijos ir sprendimų priėmimas.

IX. **Emocinių sutrikimų samprata ir tyrimų metodologija.** Šioje temoje analizuojama: Emocinių sutrikimų klasifikacija. Emocinių sutrikimų etiologijos teorijos. Emocinių sutrikimų kognityvinis turinys. Emocinių sutrikimų tyrimų metodologija.

X. **Emocinių sutrikimų terapija.** Šioje temoje analizuojama: Psicho-farmakologinis, psichoanalitinis, humanistinis, kognityvinis (KET, RET) ir kiti modeliai. Tarpdisciplininis požiūris.

Studijų pasiekimų vertinimas

Studentų žinios ir gebėjimai vertinami atsižvelgiant į studentų savarankišką darbą ir baigiamojo žinių patikrinimo rezultatus. 50 proc. galutinio vertinimo lemia literatūros studijavimas, likusius 50 proc.-egzaminas raštu.

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Christian Montag, Kenneth L. Davis (2020). *Animal Emotions: How They Drive Human Behavior.* Punctum Books.
2. Davis, K. L., & Panksepp, J. (2018). *The emotional foundations of personality: A neurobiological and evolutionary approach.* W. W. Norton & Company.
3. Homberg, Judith R.; Lesch, Klaus-Peter; Miu, Andrei (2019). *Genes, brain, and emotions:*

- interdisciplinary and translational perspectives*. Oxford University Press.
4. Keltner, Dacher, Keith Oatley, and Jennifer M. Jenkins (2018). *Understanding Emotions*, 4th ed. Willey.
  5. Ong, A. D., & Löckenhoff, C. E. (Eds.). (2016). *Emotion, aging, and health*. American Psychological Association.
  6. Rick Anthony Furtak (2018). *Knowing Emotions: Truthfulness and Recognition in Affective Experience*. Oxford University Press.
  7. Ursula Hess, Shlomo Harel (2019). *The Social Nature of Emotion Expression: What Emotions Can Tell Us About the World*. Springer International Publishing.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Arsenio, W. F., & Lemerise, E. A. (Eds.). (2010). Emotions, aggression, and morality in children: Bridging development and psychopathology. American Psychological Association.
2. Ekman P. (2008). Emotional Awareness: Overcoming the Obstacles to Psychological Balance and Compassion. Times Books.
3. Ekman, Paul (2003). Unmasking the face: a guide to recognizing emotions from facial clues /Paul Ekman, Wallace V. Friesen. Cambridge (Mass.): Malor Books, xii, 212 p.
4. Emotionalizing organizations and organizing emotions /edited by Barbara Sieben and Åsa Wettergren. Basingstoke; New York (N.Y.) : Palgrave Macmillan, 2010. x, 295 p.
5. Face-to-face communication over the internet: emotions in a web of culture, language, and technology /[edited by] Arvid Kappas, Nicole C. Krämer. Cambridge : Cambridge University Press, 2012.
6. Fox, Elaine (2008). Emotion science: cognitive and neuroscientific approaches to understanding human emotions /Elaine Fox. Houndsills; Basingstoke; New York (N.Y.): Palgrave Macmillan, xx, 456 p.
7. Frans de Waal (2019). Mama's Last Hug: Animal Emotions and What They Tell Us about Ourselves. W. W. Norton & Company.
8. Handbook of emotions /edited by Michael Lewis, Jeannette M. Haviland-Jones, and Lisa Feldman Barrett. New York (N.Y.); London : Guilford Press, 2010. xvi, 848 p.
9. Juslin, P. N. (2019). Musical emotions explained: Unlocking the secrets of musical affect. Oxford University Press.
10. Keltner, Dacher (2009). Born to Be Good: The Science of a Meaningful Life. W.W. Norton & Company.
11. Keltner, Dacher; Marsh, Jason; Smith, Jeremy Adam (2017). The compassionate instinct: the science of human goodness. W.W. Norton & Company.
12. Kniele K. Emotional Expressivity and Working Memory Capacity. Drexel University, 2004.
13. Plutchik, R. (2000). Emotions in the practice of psychotherapy: Clinical implications of affect theories. American Psychological Association.
14. Psychology of happiness /Anna Mäkinen and Paul Hájek, editors. New York (N.Y.) : Nova Science Publishers, 2010. 212 p.
15. Rottenberg, J., & Johnson, S. L. (Eds.). (2007). Emotion and psychopathology: Bridging affective and clinical science. American Psychological Association.
16. Strongman K.T. The Psychology of Emotion- From Everyday Life to Theory. JWS, 2003.
17. TenHouten W.D. A General Theory of Emotions and Social Life. Routledge, 2007.
18. Vingerhoets J.J.M. (Ed.) Emotion Regulation- Conceptual and Clinical Issues. Springer, 2008.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Aistė Diržytė	MRU	Profesorė, socialinių mokslų daktarė	aiste.dirzyte@gmail.com
2.	Liuda Šinkariova	VDU	Profesorė, biomedicinos mokslų daktarė	liuda.sinkariova@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9010	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Pavadinimas

NEUROMOKSLŲ VAIDMUO ŠIUOLAIKINĖJE PSICOLOGIJOJE

Pavadinimas anglų kalba

IMPACT OF NEUROSCIENCES ON MODERN PSYCHOLOGY

Studijų būdas	Kreditai
Paskaitos	0,5
Seminarai	2 (II kurse, pavasario semestre)
Konsultacijos	0,5
Savarankiškas darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Studijų dalyko metu studentai supažindinami su naujausiais neurologinių, hormoninių ir genetinių tyrimų metodais, padedančiais suprasti somatininių procesų sąsajas su psichologija.

Nagrinėjama egzogeninių (gyvenimo būdo, aplinkos veiksnių) ir endogeninių veiksniių poveikis genams, atsakingiems už centrinės nervų sistemos funkcijas, senėjimą bei regeneraciją. Supažindinama su psichogeniniais žmogaus teratogenais bei jų poveikiu embriono raidai ir genomui, elgesio modelių genetika.

Dalyko tikslas suteikti doktorantams žinių, įgalinančių integruoti psichologijos, neurobiologijos, epigenetikos ir endokrinologijos mokslų sąveiką, padedančią létinių ligų, ypač kylančių streso įtakoje, mechanizmų supratimui, diagnostikai ir prevencijai.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

During study process doctoral students will get acquainted to behaviour genetics, influence of psychic factors to human genome, especially in the level of epigenetics. There will be analysed egzogenic (life style, environmental factors) and endogenic factors and their effect to genes, which are responsible for functions of central nervous systems, aging and regeneration; Doctoral students will learn about psychogenic human teratogens and their effect to the embryogenesis and genome, genetic models of behaviour. Practice will be focused on dermatoglyphics, links between phenotype and mental development.

Tyrinys

Studijų dalyko temos

Bendro pobūdžio, įvadinės temos:

- Šiuolaikiniai neurologinės, hormoninės sistemų bei genetinių tyrimų metodai.
- Neuromediatorių rūšys ir jų tarpusavio sąveika.
- Elgesio genetikos ir elgesio medicinos principai.
- Pagumburio – hipofizės – periferinių organų sąveikos dėsningumai

Specialioji kurso dalis:

- *Psichologinių/elgesio, neurologinių sutrikimų aiškinimas per hormoninių, genetinių bei imunodeficito patofiziologinių ryšių (depresija, Prenatalinio streso įtakos mechanizmai vaiko smegenų gliukokortikoidų receptorų desensetizacijai ir CNS funkciniams aktyvumui, žarnyno mikrofloros – CNS – létinių ligų ryšys, genetinių ir psichosocialinių veiksniių reikšmė Alzheimerio, Parkinsono ligos patogenezei). Vaikų hiperaktivumo sindromo, mokymosi sunkumų neuropsichologija. Priklausomybių genetinė predispozicija ir neuropsichologija. Galvos smegenų pažeidimo neuropsichologija ir neuroplastiškumas.*
- *Somatinių sutrikimų aiškinimas per hormoninių, genetinių bei imunologinių ryšių (Psichoneuroimunologinis létinių somatininių ligų (artrito, bronchų astmos, alergijų) atsiradimo mechanizmas)*
- *Egzogeninių veiksniių (streso) įtaka CNS bei somatinėms funkcijoms - Streso įtaka pagumburio, hipofizės bei organų taikinių (antinkščių, kasos, skydliaukės, gonadų, čiobrialiaukės) funkciniams aktyvumui; Egzogeninių ir endogeninių veiksniių įtaka senėjimui ir regeneracijai. Normalus senėjimas ir demencija – neuropsichologinis požiūris. Neuroteratogenai (Alkoholinis vaisiaus sindromas – etiologija, diagnostika, prevencija).*

- *Neuropsychologinių sutrikimų diagnostikos ypatumai* (Lėtinio streso salygoto antinkščių išsekimo sindromo diagnostikos ypatumai, Genotipo ir fenotipo ryšys, Skydliaukės aktyvumo vaidmuo CNS funkcijoms).
- *Neuropsychologinių sutrikimų kontroliavimo (korekcijos) metodai* (Parasimpatinės nervų sistemos Klajoklio nervo stimuliacijos metodikos, skirtos nerimo ir streso kontroliavimui; Farmakogenetikos reikšmė parenkant psichinę sferą veikiančius medikamentus).

Studijų pasiekimų vertinimas

50 proc. sudaro referatas, 50 proc. egzaminas

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. J.Daruna 2009 Introduction to Psychoneuroimmunology 1st edition Academic Press
2. M.Esteller 2009 Epigenetics in biology and medicine 1st edition CRC Press Taylor & Francis Group <http://www.spilianakislab.gr/assets/book-esteller.pdf> (laisva prieiga)
3. A. Buske-Kirschbaum, J. Schmitt, F. Plessow , M. Romanos,S. Weidinger, V. Roessner 2013 Psychoendocrine and psychoneuroimmunological mechanisms in the comorbidity of atopic eczema and attention deficit/hyperactivity disorder Vol. 38 Psychoneuroendocrinology [http://www.psyneuen-journal.com/article/S0306-4530\(12\)00333-2/fulltext](http://www.psyneuen-journal.com/article/S0306-4530(12)00333-2/fulltext) (laisva prieiga)
4. S. F. Maier 1994 Psychoneuroimmunology Vol. 49 American Psychologist <http://people.auc.ca/brodbeck/4007/article6.pdf> (laisva prieiga)
5. R.Ader 1983 Developmental Psychoneuroimmunology Developmental Psychobiology http://www.pnei-it.com/1/upload/developmental_psychoneuroimmunology.pdf (laisva prieiga)
6. Eric R. Kandel, James H. Schwartz, Tomas M. Jessell 2006 Principles of Neural Science Fourth edition <https://www.dropbox.com/s/e4xjqgyz162ef8i/Neuroscience - Principles.pdf>
7. Mark F. Bear, Barry W. Connors, Michael A. Paradiso 2007 Neuroscience Exploring the Brain Third edition <https://www.dropbox.com/s/btgr5r2y35jh2bk/Bear%20Neuroscience%20Exploring%20the%20Brain%203rd%20xtbk.pdf>
8. Arthur M. Horton, Jr. Danny Wedding 2008 The Neuropsychology Handbook Third edition <https://www.dropbox.com/s/xd8u9ry9oo14jf5/The.Neuropsychology.Handbook.pdf>

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Prof. dr. Danielius Serapinas MRU Psichologijos institutas; d_serapinas@mruni.eu

Prof. dr. Liuda Šinkariova VDU Psichologijos katedra; liuda.sinkariova@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3.

PSIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9004	8	VDU	Socialinių mokslų fakultetas	Psichologijos katedra

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ORGANIZACINĖS IR VERSLO PSICOLOGIJOS PASIEKIMAI IR PERSPEKTYVOS

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

ADVANCES AND PERSPECTIVES IN ORGANIZATIONAL AND BUSINESS PSYCHOLOGY

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	-
Konsultacijos	2
Seminarai	1
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas – integruoti žinias apie naujausias organizacinės ir verslo psichologijos teorijas, jų pritaikymo versle galimybes; suprasti dominuojančias tyrimų kryptis Europos sąjungos ir kitose pasaulio šalyse. Akcentuojant praktinės veiklos ir mokslinių tyrimų sąveiką organizacinėje bei verslo psichologijoje, analizuojamos šiuolaikinių teorijų ir tyrimų perspektyvos, tarpkultūrinės problemos ir taikomosios galimybės. Studijų formos – seminarai, diskusijos, konsultacijos, savarankiškas literatūros studijavimas, esė, pranešimas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

Course objectives – to develop students' critical understanding of modern theoretical models in organizational and business psychology emphasizing the interaction between practice and science, to enable students to develop understanding of strategic issues and cross-cultural perspectives that are currently of major importance for successful organizations and global business operations. Teaching methods: discussions and seminars, individual work on reading and evaluating research publications, intensive field project in organization, presentations.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Siekdamas savarankiškai dirbtį organizacinės bei verslo psichologijos srityje bei parengti šios srities daktaro disertaciją, studentas turi įgyti specializuotų gebėjimų ir žinių mokslinių tyrimų ir kitų sričių problemoms spręsti bei profesinei praktikai plėsti. Šis kursas suteikia platesnį bei gilesnių organizacinės bei verslo psichologijos mokslo bei profesijos išmanymą, padeda planuoti karjerą pasirinktoje srityje, supažindina su aktualiausiais šios psichologijos šakos klausimais. Be šiuo gebėjimu ar žinių studentas gali būti nepasiruošęs pilnaverčiam mokslininko darbui bei dalyvavimui tarptautinės mokslinės ir akademiniės bendruomenės diskusijoje tematikoje.

Dalyko tikslai

Baigę kursą studentai gebės – (1) integruoti žinias apie klasikines ir naujausias organizacinės ir verslo psichologijos teorijas; (2) diskutuoti apie teorijų pritaikymo verslo ir ne verslo organizacijose galimybes; (3) kritiškai vertinti aktualias organizacinės bei verslo psichologijos mokslo problemas asmens, grupės ir organizacijos lygmeniu tarpkultūriname kontekste, (4) pateikti rekomendacijų problemų sprendimui bei naujų mokslinių tyrimų atlikimui; (5) mokyti organizacinės bei verslo psichologijos.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Šiuolaikiniai organizacinės ir verslo psichologijos mokslo iššūkiai. Šioje temoje analizuojamos modernios teorijos, dėsningumai ir modeliai. Aptariamos organizacinės ir verslo psichologijos tyrimų transformacijos ir dinamika.

II tema. Socialinės atsakomybės, valdžios ir etikos problema šiuolaikinėje organizacijoje. Analizuojama praktinės veiklos ir mokslinių tyrimų sąveika organizacinėje psichologijoje, šiuolaikinių teorijų perspektyvos skirtinguose kultūriniuose kontekstuose, aptariama mokslininko ir praktiko vaidmens suderinimo problema.

III tema. Aktualios organizacinės psichologijos mokslo problemos asmens, grupės ir organizacijos lygmeniu. Tendencijos, apibūdinančios darbą ateityje, šių tendencijų pasekmės darbo ir organizacinei psichologijai. Kintančios darbo ir karjeros koncepcijos. Teoriniai personalo įvairovės valdymo modeliai. Organizacinis elgesys ekologinių sistemų teorijos požiūriu.

IV tema. Inovacijų diegimo ir organizacijos plėtros psichologiniai dėsningumai. Strateginių sprendimų priemimas. Lyderystė modernioje organizacijoje.

V tema. Verslo dalyvių elgesio psichologiniai mechanizmai, vartotojų psichologijos, pinigų ir kainų,

skolininkų psichologijos požiūriai ir tyrimai, rinkodaros ir viešujų ryšių modeliai bei taikomos priemonės.

Studijų pasiekimų vertinimas

Esė Nr.1 - kritinis naujausių mokslių publikacijų pasirinktoje organizacinės ar verslo psichologijos tematikoje įvertinimas – 30%;

Esė Nr.2 – išsami pasirinktos organizacijos analizė organizacinės ir verslo psichologijos požiūriu mikro ir makro lygmeniu, atliekant interviu ir pateikiant išsamų galimų intervencijų organizacijoje projektą – 40%;
Parengta ir paskaityta paskaita pasirinkta organizacinės ar verslo psichologijos tema magistro arba bakalauro studijų studentams – 30%.

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Sott, M. K., Bender, M. S., Furstenau, L. B., Machado, L. M., Cobo, M. J., & Bragazzi, N. L. (2020). 100 Years of Scientific Evolution of Work and Organizational Psychology: A Bibliometric Network Analysis From 1919 to 2019. *Frontiers in psychology*, 11, 598676. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.598676>
2. Bakker, A.B. (Ed.) (2013). *Advances in Positive Organizational Psychology*. Vol. 1, Emerald Group Publishing Limited, Bingley. [https://doi.org/10.1108/S2046-410X\(2013\)0000001024](https://doi.org/10.1108/S2046-410X(2013)0000001024).
3. Cooper, C. (Ed.) (2018). *Current Issues in Work and Organizational Psychology*. ISBN 9781138604971, Routledge, 438p.
4. Bal, M., Rousseau, D. (Eds.). (2015). *Idiosyncratic Deals between Employees and Organizations. Conceptual issues, applications and the role of co-workers*. ISBN 9781848724457, Routledge, 140p.
5. McKenna E. Business Psychology and Organizational Behaviour, Psychology Press, Taylor Francis, 2012.
6. International Review of Industrial and Organizational Psychology 2011, Volume 26. Eds. Hodgkinson G.P., Kevin Ford J.K., Wiley-Blackwell, 2011.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Ackert L., Deaves R. (2009). Behavioral finance: psychology, decision-making, and markets. South-Western Cengage Learning.
2. North, M., & Jensen, D. (2018). The Workplace Working Alliance: The Modern Organizational Relationship. *Industrial and Organizational Psychology*, 11(3), 517-522. doi:10.1017/iop.2018.105.
3. Journal of Occupational and Organizational Psychology, European Journal of Work and Organizational Psychology, Industrial and Organizational Psychology: Perspectives on Science and Practice, Journal of Business and Psychology, Applied Psychology, Journal of Business and Psychology

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1	Auksė Endriulaitienė	VDU	prof. dr.	aukse.endriulaitiene@vdu.lt
2	Aistė Diržytė	MRU	prof. dr.	aiste.dirzyte@gmail.com

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9012	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Pavadinimas

POZITYVIOJI PSICOLOGIJA: PASIEKIMAI IR PERSPEKTYVOS

Pavadinimas anglų kalba

POSITIVE PSYCHOLOGY: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	
Seminarai	1,5 (II kurse, pavasario semestras)
Konsultacijos	1,5
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Dalyko tikslas yra studijuoti pozityviosius asmens funkcionavimo aspektus remiantis pozityviosios psichologijos mokslo pasiekimais. Pozityviųjų asmens funkcionavimo aspektų studijavimas papildo ir praplečia žinias bei įgūdžius, įgytus studijuojant įvairias psichologijos mokslo šakas. Studijų metu akcentuojamos šiuolaikinės pozityviosios psichologijos teorijos, metodai bei pasiekimai įvairiose srityse: sveikatos, organizacinėje ir mokyklinėje psichologijoje. Išklausius dalyką doktorantūros studentai gebės suprasti, analizuoti bei praktiškai pritaikyti įgytas pozityviosios psichologijos žinias bei gebėjimus.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aim of the course is to study positive aspects of human functioning based on the achievements of positive psychology science. Studying positive aspects of human functioning allows a student to add and widen knowledge and skills acquired studying other branches of psychology. Studies focus on modern theories, methods and findings of positive psychology in various areas, such as health, organizational and school psychology. Upon completion of the course students will be able to understand, analyse and apply the knowledge and skills in positive psychology.

Turinys

Šiuolaikinės pozityviosios psichologijos samprata, raida. Pozityviosios psichologijos teoriniai pagrindai. Gerovės samprata: eudemoninis ir hedoninis gerovės aspektai. Pozityviosios psichologijos dimensijos. Pozityviųjų emocijų vaidmuo žmogaus funkcionavimui. Pozityviosios asmens charakteristikos ir jų reikšmė asmens tobulėjimui. Pozityviosios institucijos: šeima, darbas, mokykla, visuomenė. Šiuolaikiniai pozityviosios psichologijos mokslo pasiekimai ir perspektyvos atskirose pozityviosios psichologijos srityse.

Studijų pasiekimų vertinimas

Mokslinės literatūros analizė, jos pristatymas ir aptarimas, egzaminas.

Literatūra

1. Cabrera, B. (2015). *Beyond Happy: Women, Work, and Well-Being*. Association for Talent Development.
2. Cohen, A., & Bai, H. (2019). Eastern wisdom, inner work, and aging: a contribution in second wave positive psychology. *Counselling Psychology Quarterly*, 32(3/4), 472–487. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1080/09515070.2019.1624253>
3. Das, A., & Arora, D. (2020). Positive psychology of resilience: How the big five personality factors mediate resilience. *Indian Journal of Positive Psychology*, 11(1), 55–58. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.15614/ijpp.v11i01.12>
4. Di Fabio, A. (2019). *Positive Psychology for Healthy Organizations: The Challenge of Primary Prevention in a Cross-Cultural Perspective*. Nova.
5. Friedman, R. (2015). *The Best Place to Work: The Art and Science of Creating an Extraordinary Workplace*. New York: TarcherPerigee
6. Hanson, R. (2016). *Hardwiring Happiness: The New Brain Science of Contentment, Calm, and Confidence*. New York: Harmony
7. Hefferon., K., Ashfield, A., Waters, L. & Synard, J. (2017) Understanding optimal human functioning – The ‘call for qual’ in exploring human flourishing and well-being, *The Journal of Positive Psychology*, 12:3, 211-219, DOI:10.1080/17439760.2016.1225120

8. Hendriks, T., Schotanus-Dijkstra, M., Hassankhan, A., de Jong, J., & Bohlmeijer, E. (2020). The Efficacy of Multi-component Positive Psychology Interventions: A Systematic Review and Meta-analysis of Randomized Controlled Trials. *Journal of Happiness Studies*, 21(1), 357–390. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1007/s10902-019-00082-1>
9. Ivtzan, I., Lomas, T., Hefferon, K., Worth, P. (2016) Second Wave Positive Psychology: Embracing the Dark Side of Life. Routledge. ISBN: 978-1-138-81866-8
10. Jankowski, P. J., Sandage, S. J., Bell, C. A., Davis, D. E., Porter, E., Jessen, M., Motzny, C. L., Ross, K. V., & Owen, J. (2020). Virtue, flourishing, and positive psychology in psychotherapy: An overview and research prospectus. *Psychotherapy*, 57(3), 291–309. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1037/pst0000285>
11. Oliveira- Silva, L. C., & Porto, J. B. (2021). Subjective Well-Being and Flourishing at Work: The Impact of Professional Fulfilment. *Revista de Administração Mackenzie*, 22(1), 1–24. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1590/1678-6971/eRAMG210117>
12. Quinn, R.W. & Quinn, R.E. (2015). *Lift: The Fundamental State of Leadership*. Oakland: Berrett-Koehler Publishers
13. Ryan, R.M., Deci, E.L. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. The Guilford Press
14. Yamaguchi, K., Takebayashi, Y., Miyamae, M., Komazawa, A., Yokoyama, C., & Ito, M. (2020). Role of focusing on the positive side during COVID-19 outbreak: Mental health perspective from positive psychology. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(S1), S49–S50. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1037/tr0000807>

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

doc. dr. Loreta Gustainienė, VDU, Psichologijos katedra; loreta.gustainiene@vdu.lt
prof. dr. J. Sondaitė, MRU Psichologijos institutas jsondait@mruni.eu

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3.

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSI8002	8 ECTS	Mykolo Romerio Universitetas	Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

PSICOLOGINIŲ TYRIMŲ METODOLOGIJA

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

RESEARCH METHODOLOGY IN PSYCHOLOGY

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	1
Konsultacijos	1
Seminarai	3
Individualus darbas	3

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kurso tikslas - plėtoti psichologijos doktorantų žinias, supratimą, nuostatas, gebėjimus ir įgūdžius mokslo tyrimų metodologijos teoriniame ir taikomajame lygmenyje. Paskaitų ir seminarų metu doktorantai studijuojas ir taikys pažangius kokybinius ir kiekybinius psichologinio tyrimo metodus. Kurso metu bus aptariami skirtinės kiekybinių ir kokybinių tyrimų dizainai, akcentuojat ryšį tarp projekto dizaino ir statistinės duomenų analizės metodų tinkamumo, o kokybiame tyime - ryšį tarp teksto kaip duomenų ir teksto struktūravimo bei analitinės procedūros taikymo. Apart to, bus lavinami studentų gebėjimai atliglioti analitinio pobūdžio darbus, naudojant meta-analizę ir sisteminę literatūros analizę. Bus aptariami ir metodologiniai disertacinio darbo planavimo ir rengimo etapai, siejant su disertaciniams darbui reikiamais duomenų rinkimu. Kursas yra pagrįstas probleminiu mąstymu, t.y., doktorantai klausys paskaitas, atliks individualias užduotis, pristatys atskirus mokslinio tyrimo metodus seminaruose bei dirbs grupėse, atlirkdamis užduotis, susijusias su aptariama medžiaga.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The course aims to development of knowledge, perceptions, attitudes, capabilities and skills in theoretical and application levels of research methodology among PhD students in Psychology. Training during the lectures and seminars will provide doctoral candidates with a deeper understanding of important dimensions by studying advanced quantitative and qualitative methods in psychological research emphasizing matching method to problem. Different quantitative and qualitative research designs will be discussed, emphasizing the relationship between project design and statistical data analysis, and for qualitative data - the relationship between text as data, the structuring of text and analytical approximations. During the course, skills to conduct analytical work will be trained, using meta-analysis and systematic literature review. Methodological aspects of preparation of PhD thesis will be discussed (planning and implementation) and related to data collection for PhD Thesis. The course will be problem based, where the doctoral students attend lectures, work on individual assignments and present advanced research methods during the seminars, also as work together in groups with problems connected to the various topics that are to be presented.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Rengiant disertaciją doktorantai privalo mokėti atliglioti literatūros paieškas ir duomenų sisteminimą, tinkamai pasirinkti tyrimo metodus, įvertinti šių metodų patikimumą, parinkti tinkamus statistinės analizės metodus, parengti mokslines publikacijas bei recenzuoti kitų mokslininkų darbus. Visi šie praktiniai disertacijos rengimo aspektai bus aptariami šioje studijų programe bei lavinami įgūdžiai praktinių užsiemimų metu. Be to, doktorantai turi žinoti metodologinius disertacinio tyrimo planavimo ir vykdymo aspektus.

Dalyko tikslai

1. Gilinti studentų žinias apie šiuolaikinius mokslinių tyrimų metodus psichologiniuose tyrimuose, analizuoti probleminius šios srities klausimus bei šiuolaikines tendencijas
2. Ugdysti gebėjimus sistemingai analizuoti mokslinės literatūros šalrinius
3. Ugdysti gebėjimus analizuoti bei kritiškai vertinti šiuolaikinius mokslinius tyrimus
4. Ugdysti gebėjimus planuoti bei vykdyti mokslinius tyrimus, išmokyti parinkti tinkamus tyrimo metodus ir parengti mokslinio tyrimo planą.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. **Ivadas.** Kurso apžvalga.

II tema. **Disertacinio darbo rengimo etapai.** Šioje temoje analizuojama: Metodologiniai disertacinio tyrimo planavimo ir vykdymo aspektai

III tema. **Tyrimų metodologijos samprata psichologijoje.** Šioje temoje analizuojama: Mokslo raidos tendencijos. Moksliniai tyrimai, jų klasifikacija. Fundamentiniai ir taikomieji tyrimai. Mokslo metodologija ir filosofija.

IV tema. **Literatūros analizė.** Šioje temoje analizuojama: Sisteminė literatūros analizė. Meta-analizė.

V tema. **Mokslinio tyrimo planavimas.** Šioje temoje analizuojama: I kintamuosius orientuotos tyrimų strategijos ir statistinės analizės principai bei metodai. I asmenybę orientuotas tyrimų strategijos ir statistinės analizės principai.

VI tema **Tyrimų strategijos kiekybiniuose ir kokybiniuose tyrimuose.** Šioje temoje analizuojama: Skersinio pjūvio ir longitudinai tyrimai. Populiaciniai ir epidemiologiniai tyrimai. Imtys, jų sudarymo būdai. Imties tūrio nustatymas. Imtys kokybiniuose ir kiekybiniuose tyrimuose.. Kokybiniai tyrimai. Kokybinių tyrimų strategijos, orientuotos į tyrimo objektą (etnografinis, fenomenologinis, hermeneutinis požiūriai). Tyrimų strategijos, orientuotos į tyrimo metodą (grindžiamoji teorija, klasikinė kontentinė analizė, kokybinė kontentinė analizė, atvejo tyrimas, fokusinė grupė). Kokybinių ir kiekybinių metodų derinimas, taikant mišraus dizaino metodus

VII tema. **Empirinių duomenų rinkimas, matavimų validumas ir patikimumas.** Šioje temoje analizuojama: Anketavimas, jo privalumai ir trūkumai. Psichometriniai testai, jų konstravimas, naudojimas, patikimumas ir validumas. Duomenų kodavimas. Grėsmės vidiniams ir išoriniams validumui. Patikumojo įvertinimo būdai.

VIII tema. **Tyrimų etika.** Šioje temoje analizuojama tyrimų su žmonėmis ir su gyvūnais etiniai reikalavimai. Etiniai mokslinių tyrimų standartai, etikos pažeidimai: duomenų falsifikavimas, plagiariizmas.

IX tema **Eksperimentiniai tyrimai.** Šioje temoje analizuojama: eksperimentinio tyrimo dizainas ir sudėtingų eksperimentinių tyrimų naudojimas psychologiniuose tyrimuose

X tema **Kritinis mokslo šaltinių vertinimas.** Šioje temoje analizuojama: Recenzavimas, atsakymų į recenzijas parengimas, parengto rankraščio koregavimas.

Studijų metodai: konsultacijos, seminarai, diskusijos, emprinių tyrimų analizė, savarankiškas darbas (pristatymai), sisteminė literatūros analizė savo disertacinio darbo tematika (straipsnis arba ataskaita)

Studijų pasiekimų vertinimas

- Demonstruoja supratimą apie kiekybinių ir kokybinių metodų panaudojimą ir jų tinkamumą pasirinktos tyrimo problemos tyrinėjimui
- Demonstruoja praktinius gebėjimus parengiant kiekybinių ar kokybinių tyrimų dizainą
- Susieja tyrimo kiekybinių tyrimo klausimus ir hipotezes su tinkamomis statistinės analizės procedūromis.
- Identifikuoja ryšį kokybiniame tyrome tarp teksto kaip duomenų ir teksto struktūravimo bei analitinės procedūros taikymo ir praktiškai taiko duomenų analizei.
- Sugeba atlkti meta analizę arba/ir sisteminę literatūros apžvalgą
- Sugeba kritiškai analizuoti mokslinius tyrimus ir straipsnius

Vertinimo kriterijus.

Parengtas disertacinio darbo projektas, atlikta sisteminė literatūros analizė ir/arba meta analizė disertacinio darbo tematika. Parengta vieno straipsnio recenzija. Parengti probleminius tyrimų aspektus analizuojantys pristatymai seminaruose. Individualių užduočių atlikimas ir pristatymas – 45%, aktyvus dalyvavimas seminaruose ir paskaitose - 5%, baigiamasis egzaminas – 50%.

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Anfara Jr, V. A., & Mertz, N. T. (Eds.). (2014). *Theoretical frameworks in qualitative research*. Sage.
2. Borenstein, M., Hedges L.V., Higgins J.P. T., Rothstein H. R. *Introduction to Meta-Analysis (Statistics in Practice)*, 2009.
3. Brough, P. (Ed.). (2018). *Advanced research methods for applied psychology: design, analysis and reporting*. Routledge.
4. Bloomberg, L. D., & Volpe, M. (2020). *Completing your qualitative dissertation: A road map from beginning to end*. SAGE
5. Coolican, H. (2018). *Research methods and statistics in psychology*. Routledge.
6. Coolican, H. (2018). *Research methods and statistics in psychology*. Routledge.

7. Cooper, H. (2020). *Reporting Quantitative Research in Psychology: How to Meet APA Style Journal Article Reporting Standards*. Revised. APA Style Series. APA Books.
8. Cooper, H. E., Camic, P. M., Long, D. L., Panter, A. T., Rindskopf, D. E., & Sher, K. J. (2012). *APA handbook of research methods in psychology, Vol 1: Foundations, planning, measures, and psychometrics* (pp. xliv-744). American Psychological Association.
9. Cozby, P. C., Bates, S. (2018). *Methods in Behavioral Research*. McGraw-Hill Education; 13th edition - American Psychological Association.
10. Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage.
11. Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
12. Davis, S. F. (Ed.). (2008). *Handbook of research methods in experimental psychology*. John Wiley & Sons.
13. Goodwin, C. J., & Goodwin, K. A. (2017). *Research in psychology methods and design*. John Wiley & Sons.
14. Howitt, D., & Cramer, D. (2017). *Research methods in psychology*. Pearson.
15. Howitt, D., Cramer, D. (2020). *Introduction to research methods in psychology*. 5th ed. Harlow: Prentice Hall.
16. Kenny, D. A., Kashy, D. A., & Cook, W. L. (2020). *Dyadic data analysis*. Guilford press.
17. Laursen, B. P., Little, T. D., & Card, N. A. (Eds.). (2011). *Handbook of developmental research methods*. Guilford Press.
18. *Publication Manual of the American Psychological Association - 7th edition, 2020*
19. Roberts, C. M., Corwin, L.H. (2018). *The dissertation journey: A practical and comprehensive guide to planning, writing, and defending your dissertation*. Corwin Press. Third Edition (Revised Edition)
20. White, G. E. (2017). *The Dissertation Warrior: The Ultimate Guide to Being the Kind of Person Who Finishes a Doctoral Dissertation or Thesis*. Portland, OR: Triumphant Heart International, Inc.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Banister, P. (2011). *Qualitative methods in psychology: A research guide*. McGraw-Hill Education (UK).
2. Cooper, H. M. (2009). *Research Synthesis and Meta-Analysis: A Step-by-Step Approach* (Applied Social Research Methods.
3. Elmes, D. G., Kantowitz B. H., Roediger H. L. *Research methods in psychology* Wadsworth: Cengage Learning, 2012
4. Frost, N. (2011). *Qualitative research methods in psychology: combining core approaches*. Maidenhead: Open University Press.
5. Goodwin, C. J. *Research in psychology: methods and design*. 5th ed. Hoboken (N.J): John Wiley, 2008;
6. Gravetter, F.J., Forzano, L-A. B. (2013). *Research methods for the behavioral sciences*. Wadsworth: Cengage Learning,
7. Lipsey M. W., Wilson, D. (2009). *Practical Meta-Analysis* (Applied Social Research Methods) ,
8. Meyers L.S., Gamst G.C., Guarino A.J., *Applied Multivariate Research: Design and Interpretation*, – Sage Publications, Inc, 2005.
9. Solso R.L., Kimberly MacLin M. (2002). *Experimental psychology*. Boston.
10. Terrell, S. R. (2015). *Writing a proposal for your dissertation: Guidelines and examples*. Guilford Publications.
11. Wilson, S., Maclean R. (2011). *Research methods and data analysis for psychology*. London: McGraw-Hill: Higher Education.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Rita Žukauskienė	MRU	Profesorė, socialinių mokslų daktarė	rzukausk@mruni.eu
2.	Goda Kaniušonytė	MRU	Socialinių mokslų daktarė	goda@gebu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3.

PSIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9006	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

PSICHOSOCIALINĖ RAIDA: ŠIUOLAIKINIAI POŽIŪRIAII IR TYRIMAI

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

PSYCHOSOCIAL DEVELOPMENT: MODERN APPROACHES AND RESEARCH

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	
Konsultacijos	1
Seminarai	1
Individualus darbas	4

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Dalyko tikslas - yra kritiškai analizuoti ir įvertinti šiuolaikines psichosocialinės raidos teorijas ir metodus, įvairių kontekstų ir jų sąveikos poveikį psichosocialinei raidai nuo vaikystės iki senatvės, laikantis holistinio požiūrio į asmenybės raidą (remiantis U. Bronfenbrenner, D. Magnusson, L.R. Bergman darbais). Kurso metu apimamos tokios temos kaip šiuolaikines psichosocialinės raidos teorijos ir jų kilmės istorija, raida bei kritika, įvairių socialinių kontekstų poveikis psichosocialinei vaiko ir jaunuolio raidai, psichosocialinės raidos trajektorijos, prisitaikymas prie kintančios aplinkos bei asmeninių gebėjimų suaugystėje ir senatvėje ypatumai. Studijų formos: konsultacijos, seminarai, grupinės diskusijos ir empirinių tyrimų analizė, pranešimų rengimas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The aims of the subject are to analyse and evaluate modern theories and methods of psychosocial development; impact of various contexts and their interaction to psychosocial development from childhood to late adulthood, based on holistic approach to individual development (based on work of U. Bronfenbrenner, D. Magnusson, L.R. Bergman). The course covers such topics as modern theories of psychosocial development, the history of their aetiology, development and criticism; impact of different social contexts on psychosocial development of child and young adult; trajectories of psychosocial development; adaptation to changing environment and own abilities in adulthood and late adulthood. Learning forms: consultations, seminars, group discussions, analysis of empirical research, preparation of report.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Dalykas pratęsia ankstesnėse pirmosios ir antrosios studijų pakopų metu studijuojamus žmogaus raidos dėsningumus. Dalykas rekomenduojamas tiems studentams, kurie gilinasi ne tik į specifinių žmogaus psichikos reiškinii ar elgesio pokyčius tam tikruose raidos etapuose, bet ir tiems, kuriems aktualus skirtinė socialinių sistemų poveikis žmogaus raidai bei jos uždavinijų įgyvendinimui viso gyvenimo eigoje. Šiame dalyke ypatingas dėmesys yra skiriamas šiuolaikinių raidos psichologijos teorijų analizei ir kritiniam vertinimui remiantis naujausiais moksliniais įrodymais. Dalyke svarbu tai, kad į žmogaus raidą žvelgiant holistiniu požiūriu, pripažstant, kad žmogaus psichikos reiškiniai, elgesys ir funkcionavimas visuomenėje yra reikšmingai veikiamas įvairių socialinių kontekstų bei jų tarpusavio sąveikų.

Dalyko tikslai

Dalyko tikslai yra kritiškai analizuoti ir įvertinti šiuolaikines psichosocialinės raidos teorijas ir metodus; įvairių kontekstų ir jų sąveikos poveikį psichosocialinei raidai nuo vaikystės iki senatvės; psichosocialinės raidos trajektorijas bei įvertinti jų sasajas su raidos rezultatais.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Psichosocialinės raidos sampratos raida ir tyrimų istorija. Atskleidžiamos pagrindinės raidos sampratos, susipažiastama su istoriniu jos kontekstu. Analizuojami psichosocialinės raidos psichologiniai aspektai ir jų ryšiai kitų mokslo krypčių ir sričių perspektyvoje.

II tema. Šiuolaikinės psichosocialinės raidos teorijos ir jų kilmės istorija, raida bei kritika. Įvertinamos šiuolaikinės raidos teorijos, atliekamas kritinis jų vertinimas remiantis naujausiais mokslo pasiekimais.

III tema. Įvairių socialinių kontekstų poveikis psichosocialinei vaiko ir jaunuolio raidai. Įvertinamos šeimos,

bendraamžių, mokyklos bei žiniasklaidos, bendruomenės, kultūros, visuomenės kontekstų bei jų sąveikos poveikis vaiko, paauglio, jauno suaugusiojo raidai.

IV tema. Emocinės kompetencijos bei socialinės kognicijos raidos etapai. Analizuojami ir įvertinami emocinės kompetencijos bei socialinės kognicijos raidos etapai

V tema. Psichosocialinės raidos trajektorijos. Išsavinamos psichosocialinės raidos trajektorijos, susipažištama su jomis siejamais raidos veiksniais – elgesiu, adaptacija bei subjektyvia gerove.

VI tema. Socialinių ryšių vaidmuo žmogaus gyvenime. Analizuojama draugystės, santuokos, tėvystės ir kt. socialinių ryšių svarba ir šių ryšių kitimas viso gyvenimo eigoje.

VII tema. Asmeninės raidos užduotys suaugystėje ir senatvėje. Pristatomos svarbiausios raidos užduotys per visą suaugusiojo žmogaus laikotarpi. Analizuojami profesijos pasirinkimo, karjeros, išėjimo į pensiją, laisvalaikio ir kt. svarbių socialinių veiksnių svarba suaugusiojo gyvenimui.

VIII tema. Įveika ir prisitaikymas suaugystėje ir senatvėje. Analizuojami būdai, kaip suaugusieji ir senstantys asmenys prisitaiko prie kintančios aplinkos bei silpstančių asmeninių gebėjimų.

Studijų pasiekimų vertinimas

- Sistemina šiuolaikinius psichosocialinės raidos teorijas ir tyrimus bei analizuojant juos istorinėje perspektyvoje ir kitų mokslo kontekste;
- įvertina šeimos, bendraamžių, mokyklos bei žiniasklaidos, bendruomenės, kultūros, visuomenės kontekstų poveikį psichosocialinei vaiko ir jaunuolio raidai;
- analizuojant emocinės kompetencijos bei socialinės kognicijos raidos etapus bei amžiaus tarpsnių specifiką nuo gimimo iki senatvės;
- identifikuojant psichosocialinės raidos trajektorijas ir su jomis siejamus raidos veiksnius;
- įvertina esminius socialinių ryšių ypatumus skirtingais gyvenimo periodais;
- identifikuojant analizuojant raidos užduočių ypatumus bei prisitaikymą prie kintančios aplinkos bei asmeninių gebėjimų suaugystėje ir senatvėje.

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Ben-Arieh, Asher, Casas, Ferran, Frones, Ivar. and Korbin, Jill E. (Eds.). Handbook of Child Well-Being. Theories, Methods and Policies in Global Perspective. Dorrecht: Springer, 2013, 5 Volumes. 3249 pages
2. Handbook of Parenting, Volume 1: Children and Parenting.; Volume 3, Being and Becoming a Parent; Volume 4, Social Conditions and Applied Parenting Volume 5, Practical issues in parenting, Marc H. Bornstein , - Routledge; 3rd edition, 2019
3. Lerner, Richard M. Concepts and Theories of Human Development, 4th ed. : Routledge, 2018, 628p.
4. Handbook of Peer Interactions, Relationships, and Groups (second edition) by William M. Bukowski, Brett Laursen, Kenneth H. Rubin. 2019
5. Bergman, L. R., Magnusson, D., & El-Khoury, B. M. (2003). Studying individual development in an interindividual context: A person-oriented approach. Vol. 4 in the series Paths through life (D. Magnusson, Ed.). Mahwah, NJ: Erlbaum
6. Bronfenbrenner, U. The ecology of human development, Harvard University Press, 2009.
7. Child and adolescent development: an advanced course. (Ed.) Damon W., Lerner R. M.: Hoboken (N.J.): John Wiley, 2008.
8. Developmental science : an advanced textbook / edited by Marc H. Bornstein, Michael E. Lamb. 6th ed. New York (N.Y.) ; Hove : Psychology Press : Taylor & Francis Group, 2011.
9. Handbook of career development : international perspectives / Gideon Arulmani, Anuradha J. Bakshi, Frederick T.L. Leong, A.G. Watts, editors. New York (N.Y.) : Springer, 2014.
10. Oris, M., Roberts, C., Joye, D., & Ernst Stähli, M.. Surveying human vulnerabilities across the life course (p. 242). Springer Nature, 2016

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Leman, P., et al. Developmental psychology. Maidenhead : McGraw-Hill Education, 2012., 614 p.
2. Adolescence: development during a global era. (Ed.) Swanson D. P., Edwards M. C., Spencer M. B. Burlington (Mass.): Elsevier: Academic Press, 2010.
3. Newman, B., Newman P.R. Life-span development: a psychosocial approach, 11th ed. -- Belmont (Calif.): Wadsworth: Cengage Learning, 2012. 647 p.
4. Handbook of adolescent psychology. (Ed.) Lerner R. M., Steinberg L. 3rd ed. Hoboken (N.J.): John Wiley, 2009.

5.	Burman, E. Deconstructing developmental psychology. 2nd ed. London; New York (N.Y.): Routledge: Taylor & Francis Group, 2008. 356 p.
6.	The experience of meaning in life : classical perspectives, emerging themes, and controversies / Joshua A. Hicks; Clay Routledge, editors. Dordrecht ; New York (N.Y.) : Springer, 2013.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1	Rasa Pilkauskaitė Valickienė	MRU	Prof. dr.	rvalick@muni.eu
2	Laura Šeibokaitė	VDU	Doc. dr.	Laura.seibokaite@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3
--

STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSI8003	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

SUDĖTINGI STATISTINIAI MODELIAI PSICOLOGINIUOSE TYRIMUOSE

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

ADVANCED STATISTICAL MODELS IN PSYCHOLOGY RESEARCH

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	0,6
Konsultacijos	0,7
Seminarai	1,4
Individualus darbas	5,3

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Kursas supažindina studentus su sudėtingais statistiniai modeliai ir jų taikymu psichologiniuose tyrimuose. Pagrindinės temos yra struktūrinis lygčių modeliavimas, regresiniai modeliai ir jų taikymo sąlygos, Kaplan-Mejerio išgyvenamumo analizė ir Kokso regresija kartotinio tyrimo duomenims, tiriamoji ir patvirtinančioji faktorinės analizės, hierarchinis tiesinis modeliavimas. Po kurso studentai gebės planuoti tyrimus, naudojančius sudėtingus statistinius modelius, mokės sukurti ir patikrinti tokius modelius, naudodami SPSS, AMOS ir Mplus programas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The goal of the course is to give students the knowledge and skills required to use advanced statistical models in their research. The main subjects are structural equation modeling, regression models and their preconditions, survival analysis (Kaplan-Meier curve and Cox regression) for repeated research data, exploratory and confirmatory factor analyses, hierarchical linear modeling, research design and power analysis. After the course, students should be able to use advanced statistical models, to create and assess such models using SPSS, AMOS, Mplus programs.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Sudėtingi statistiniai modeliai, tokie kaip struktūriniai lygčių modeliai ir tiesinis hierarchiniai modeliai, dažnai naudojami psichologo-mokslininko darbe ir psichologijos mokslų daktaro disertacijoje. Jų naudojimas įprastas moksliniuose straipsniuose ir kitoje mokslinėje literatūroje, jais remiasi šiuolaikinių psichologinių testų kūrimas ir taikymas. Svarbu, kad psichologai, ypač mokslininkai, suprastų tokią literatūrą, galėtų sėkmingai taikyti sudėtingus statistinius modelius bei jais pagrįstas psichologinio tyrimo metodikas. Psichologai turi būti susipažinę su teoriniais sudėtingų regresinių modelių, struktūrinio lygčių modeliavimo ir tiesinio hierarchinio modeliavimo pagrindais, turi mokėti juos taikyti naudojant specializuotas tam skirtas programas, tokias kaip SPSS, MPlus, AMOS. Tam ir skirtas šis kursas.

Dalyko tikslai

1. Pratęsti VDU ir MRU psichologijos magistro studijų statistikos kursus, aukštesniame lygyje pateikiant regresinius modelius ir jų diagnostikos metodus, supažindinant su šiuolaikiniu požiūriu į tiriamąją faktorinę analizę.
2. Išmokyti studentus suprasti ir naudoti sudėtingesnius regresinės analizės atvejus: kintamujų sąveikas, netiesinę regresiją, instrumentinius kintamuosius ir dviejų žingsnių mažiausią kvadratų metodą.
3. Supažindinti su naujomis statistinio modeliavimo galimybėmis, kurias suteikia struktūrinis lygčių modeliavimas ir hierarchinis tiesinis modeliavimas, išmokyti naudotis šiuos metodus realizuojančiomis programomis.
4. Supažindinti su išgyvenamumo analizės metodų - Kaplan-Mejerio išgyvenamumo analizė ir Kokso regresija - pagrindais, skirtais kartotiniams (ar longitudiniams) duomenims su laiko kintamuoju analizuoti.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Klasikiniai regresiniai modeliai, jų taikymo sąlygos ir jų patikrinimas. Šioje temoje pramenami tiesinės, logistinės ir ranginės regresinių analizių teoriniai pagrindai ir jų taikymas. Išmokoma patikrinti šiu metodu taikymo sąlygų įvykdymą bei taikyti šiuos regresinius modelius kai kuriais jų naudojimo sąlygų pažeidimo atvejais (heteroskedastiskumas, likučių autokoreliacija ir kt.).

II tema. Netiesinė regresinė analizė. Šioje temoje įvedama į netiesinius ryšius, parodoma, kaip atliliki netiesinę regresinę analizę ir interpretuoti jos rezultatus.

III tema. Kintamųjų sąveika regresiniuose modeliuose. Paaškinama kintamųjų saveikos sąvoka, išmokoma ištraukti sąveikas iš regresijos lygtis ir interpretuoti tokį lygčių taikymo rezultatus. Aptariamas kintamųjų centravimas.

IV tema. Instrumentiniai kintamieji ir dviejų žingsnių mažiausiu kvadratų metodas. Šioje temoje supažindinama su instrumentinių kintamųjų sąvoka ir jų taikymu regresiniuose modeliuose, išmokoma atlkti regresinę analizę dviejų žingsnių mažiausiu kvadratų metodu.

V tema. Išgyvenamumo analizė. Pademonstruojami mirtingumo lentelės sudarymo principai ir interpretacija (laiko iki tiriamo įvykio prognozė), išgyvenamumo funkcijos įvertinimas iš kartotinių ar longitiudinių duomenų tiems patiemams atvejams tirti (Kaplano-Mejerio kreivė laiko iki įvykio atsitikimo rizikai matuoti), bei kelių kintamųjų laike efekto sukeliamas rizikos įvykui atsirasti paskaičiavimas naudojantis Kokso regresijos metodu.

VI tema. Tiriamoji faktorinė analizė. Šioje temoje supažindinama su šiuolaikinės tiriamosios faktorinės analizės naujovėmis: faktorių skaičiaus nustatymu lygiagrečiosios analizės metodu, maksimalaus tikėtinumo metodu išskiriant faktorius, įvairiaus faktorių pasukimo metodais (Direct Oblimin, Geomin, Target ir kt.), kategorinių kintamųjų faktorine analize. Atkreipiamas dėmesys į faktorių neapibrėžtumo problemą.

VII tema. Savirankos metodas. Šioje temoje supažindinama su šio metodo teoriniai pagrindais, savirankos procentilių pasikliautiniais intervalais ir jų korekcija, savirankos taikymu parametru įverčiams rasti ir statistinėms hipotezėms tikrinti.

VIII tema. Ivadas į struktūrinį lygčių modeliavimą. Šioje temoje supažindinama su pagrindinėmis šių metodų idėjomis, modelių tipais, kintamųjų klasifikacija, modelio sudarymo ir patikrinimo etapais, parametru įverčių radimo būdais. Įvedama latentinių kintamųjų sąvoka, paaškinamas jų naudojimas ir jų privalumai.

IX tema. Struktūrinų lygčių modelių tinkamumo įvertinimas ir modelių modifikavimas. Šioje temoje išsamiau analizuojami modelių tinkamumo įvertinimo būdai: chi-kvadrato kriterijus, apytiksliai tinkamumo indeksai, modelių diagnostika, modifikavimo indeksų naudojimas modeliams pagerinti. Pateikiamas pagrindinės modelių kūrimo ir modifikavimo strategijos. Paaškinama modelių ekvivalentiškumo problema.

X tema. Patvirtinančioji faktorinė analizė. Šioje temoje supažindinama su patvirtinančiosios faktorinės analizės tikslais ir skirtumais, palyginus su tiriamąja faktorine analize. Paaškinamas bendryų faktorių modelis. Parodoma, kaip įvertinti modelio ir faktorių kokybę. Išaiškinamos šios analizės ypatybės, kai naudojami kategoriniai kintamieji.

XI tema. Kiti struktūrinio lygčių modeliavimo taikymai. Šioje temoje supažindinama su grupių modeliais ir jų palyginimu; parodoma, kaip kuriami vidurkių modeliai ir latentinio augimo modeliai. Įvedama į matavimo invariantiškumą ir jo patikrinimą.

XII. Mediacija ir moderacija. Šioje temoje supažindinama su mediacijos ir moderacijos sąvokomis, pateikiama teoriniai tokį modelių principai, išmokoma analizuoti mediacijas ir moderacijas naudojant regresinius modelius ir struktūrinį lygčių modeliavimą.

XIII. Hierarchinis tiesinis modeliavimas. Šioje temoje supažindinama su hierarchinėmis statistinių duomenų struktūromis ir jų analizės ypatybėmis. Įvedamas hierarchinis tiesinis modeliavimas, parodos jo taikymo sąlygos, paaškinami taikymo privalumai, atkreipiamas dėmesys į galimas problemas.

XIV tema. Hierarchiniai tiesiniai modeliai. Šioje temoje paaškinami modeliai: tik su konstante; su pirmo lygio prediktoriais; su pirmo ir antro lygio prediktoriais. Paaškinamas tokį modelių taikymas kartotiniam matavimams. Įvedamas tarpklasinės koreliacijos koeficientas (intraclass correlation). Supažindinama su sąveikų naudojimu tokiuose modeliuose ir su prediktorių centravimu.

Studijų metodai. Paskaitos ir diskusijos, pratybos kompiuterių klasėje, savarankiška individualių duomenų analizė namų darbe, literatūros analizė, konsultacijos.

Studijų pasiekimų vertinimas

Namų darbai – 60%, baigiamasis egzaminas – 40%

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Howitt D., Cramer D. Introduction to Statistics in Psychology, 6th Revised edition – Pearson Education Limited, 2013.
2. Kline, R.B. (2010). Principles and Practice of Structural Equation Modeling. – NY, London: The Guilford Press, 2010.
3. Meyers L.S., Gamst G.C., Guarino A.j., Applied Multivariate Research: Design and Interpretation, Second Edition – Sage Publications, Inc, 2012.
4. Tabachnick B.G., Fidell L.S., Using Multivariate Statistics, 6th edition – Pearson Education, 2012.
5. Muthén, L.K. and Muthén, B.O. (1998-2017). Mplus User's Guide. Elight Edition, – Los Angeles, CA:

Muthén & Muthén, 2017.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Čekanavičius V., Murauskas G. Statistika ir jos taikymai, 2 dalis, – Vilnius: TEV, 2004.
2. Čekanavičius V., Murauskas G. Statistika ir jos taikymai, 3 dalis, – Vilnius: TEV, 2010.
3. Arbuckle, James L. IBM® SPSS® Amos™ 22 User's Guide, – IBM Corp., 2013.
4. Brown, T.A. Confirmatory Factor Analysis for Applied Research, – NY, London: Guilford Press, 2006.
5. Muthén, B. O., Muthén, L., & Asparouhov, T. Regression And Mediation Analysis Using Mplus, Los Angeles, CA: Muthén & Muthén, 2016.
6. Hayes, A. F. Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis/ A Regression-Based Approach. Second Edition. The Guilford Press, 2018.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Gabija Jarašiūnaitė-Fedosejeva	Psichologijos katedra, VDU	Dr.	gabija.jarasiunaite-fedosejeva@vdu.lt
2.	Apolonijus Žilys	Sociologijos katedra, VDU	Dr.	apolonijus.zilys@vdu.lt
3.	Aušra Saudargienė	Informatikos fakultetas, VDU	Doc. dr.	ausra.saudargiene@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9002	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

SVEIKATOS PSICOLOGIJOS PASIEKIMAI IR PERSPEKTYVOS

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

HEALTH PSYCHOLOGY ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	2
Konsultacijos	1.5
Seminarai	1.5
Individualus darbas	3

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simboliu)

Sveikatos psichologijos disciplina (mokslo sąvokos , žinios, įgūdžiai, mokslo tyrimo metodologija) suderintai su medicinos sveikatos ir kitų mokslų disciplinomis, taikoma sveikatos priežiūros praktikoje sveikatos stiprinimui, neįgalumo, nesavalaikės mirties, létinių ligų profilaktikai, ligos pasekmių pašalinimui, sveikatos atstatymui ir socialines sveikatos politikos formavimui, pasiremiant teoriniu biologinių-psichologinių-socialinių susijusių reiškiniių sistemos modeliu. Šis modelis pagrindžia psichologijos žinių ir metodų integravimą į sveikatos priežiūros sistemą įgalina medicinos psichologų dirbtį tarpdisciplininėje sveikatos specialistų/gydytojų, slaugytojų, socialinių darbuotojų psychoterapeutų komandoje. Sveikatos psichologijos doktorantūros studijų dalykas apima taikomosios psichologijos ir medicinos sankirtos raidą iki dabartinės sveikatos psichologijos, teorinius – psichologinius – elgesio – socialinius ligas skatinančių veiksnių modelius bei jų taikymą paciento mokymo ir konsultavimo praktikoje, mokslinių tyrimo metodų ir metodologijų taikymo perspektyvą sveikatos priežiūros sistemoje, integruotai spręsti aktualios, su sveikata susijusios gyvenimo kokybės problemas.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simboliu)

Health psychology, including its conceptual framework, knowledge, skills, scientific research methods in harmony with biomedical-health and other disciplines is applied in health promotion, maintenance, prevention of chronic diseases, disability and premature death, decreasing consequences of diseases, improving health and forming social health policy grounded by theoretical systemic approach – bio-psychosocial model of related phenomena. This model grounds integration of psychological knowledge, methods and skills into health care practice, enables medical psychologists to collaborate within interdisciplinary specialists' team, including physicians, nurses, clinical social workers, community, health specialists, psychotherapists and others. The course for doctoral students in Health Psychology includes the development of the relation between applied psychology and medicine up to the days of current Health Psychology, theoretical analysis of psychological-behaviour-social models of disease promoting factors and their application in patient training and consulting practice, the perspective of the application of scientific research methods in health care system, integrated solutions of relevant problems in health related quality of life.

Dalyko poreikis bei aktualumas

PSO ekspertų išvados patvirtina, kad létinių ligų, bei jų sukeliamas, su sveikata susijusios gyvenimo kokybės menkėjimas, neįgalumo ir nesavalaikės mirties atvejų gausėjimas, didele dalimi priklauso nuo pokyčių vykstančių biologinių-psichologinių-elgesio-socialinių tarpdisciplininėje, tarpusavyje susijusioje reiškiniių sistemoje sveikatos priežiūros sistemoje ir šiuo metu psichologiniams-socialiniams ligų ir sveikatos aspektams skiriama nepakankamai dėmesio tiek mokslo, tiek ir praktikos požiūriu. Gyventojų poreikį sveikatai, ligų profilaktikai atitinka psichologinių-elgesio-socialinių rizikos veiksnį mažinimas tarpdisciplininėje specialistų komandoje.

Dalyko tikslai

Studijuoti, įsisavinti ir suprasti sveikatos psichologijos pasiekimus – mokslo žinias (sąvokas), stiprinant sveikatą, vykdant ligų profilaktiką, sergančiųjų reabilitaciją ir kitokią mokslo ir praktikos profesinę medicinos psichologo veiklą, sprendžiant tarpdisciplinines pacientų problemas sveikatos priežiūros sistemoje.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Taikomosios psichologijos ir medicinos tarpdisciplininio vystymosi perspektyva – nuo klinikinės, psichosomatinių iki dabartinės elgesenos medicinos ir sveikatos psichologijos. Apžvelgiami taikomosios psichologijos šakų, susijusių su medicina, turinio, tikslų, ir integracijos klausimai mokslo ir praktikos sveikatos priežiūros sistemoje požiūriu nuo šio tarpdisciplininio požiūrio pradžios (1985 m.) iki šiuolaikinės sveikatos psichologijos.
2. Sveikatos psichologijos sąvokos. Apžvelgiami pagrindinės sveikatos psichologijos ir tiesiogiai su ja susijusio medicinos ir sveikatos specialybų sąvokos ir jų panaudojimo problemos tarpdisciplininiuose mokslo tyrimuose ir praktiniame darbe.

3. Biopsichosocialinis modelis sveikatos psychologijoje. Apžvelgianta sistemų teorija ir biologinių-psichologinių-elgesio ir socialinių tarpusavyje sąveikaujančių reiškinį sistemos taikymo galimybės vykdant mokslo tyrimus ir praktiniame darbe.
4. Rizikos faktorių teorija. Apžvelgianta PSO siūloma biologinių-psichologinių-elgesio ir socialinių lėtinių ligų rizikos faktorių (įjungiant gyvenimo stilių) samprata, jų reikšmę ligų išsvystymui, įrodymais grindžiamai profilaktikai ir moksliniams profilaktikos efektyvumo tyrimams.
5. Biologiniai su sveikata susijusio elgesio pagrindai: Neuromoksli ir biopsichologijos pasiekimai ir su sveikata susijęs elgesys. Temos apima neurobiologines sveikatos ir patologijos išsvystymo sąlygas, naujas klinikinių tyrimų metodikas ir genų bei aplinkos sąveikos reikšmę.
6. Asmenybė ir sveikata. Asmenybė ir pagrindiniai neigiami padariniai sveikatai: širdies ir kraujagyslių ligos, vėžys, stresas ir įveikimas, savijauta. Asmenybės sveikatos sąsają tarpininkaujantys veiksnių: su sveikata susijęs elgesys, fiziologiniai pokyčiai, tarpasmeniniai santykiai. Asmenybės tipai, asmenybės bruožai ir rizikingas sveikatai elgesys. Asmenybė ir su sveikata susijusio elgesio pokyčiai: prevencija ir intervencija.
7. Socialiniai su sveikata susijusio elgesio pagrindai. Socialinės psichologijos teorijų ir savokų naudojimas sveikatos psichologijoje. Pagrindiniai moksliniai pasiekimai. Temos, susijusios su savivoka, socialiniu pažinimu, socialiniu suvokimu, nuostatomis ir jų pokyčiais, su sveikata susijusio elgesio keitimu.
8. Klinikinė sveikatos psichologija. Apima taikomuosius sveikatos psichologijos aspektus: praktiniai uždaviniai, su kuriais savo darbe susiduria klinikiniai sveikatos psichologai (psichoonkologija, depresija, narkotikų vartojimas, valgymo sutrikimai, išeminė širdies liga), su sveikatos sutrikimais susiję elgesio aspektai, sveikatai nepalankaus elgesio reikšmę ligų išsvystymui, psichikos ligų ir lėtinį sveikatos sutrikimų komorbidišumas. Sunkumai sutinkami sveikatos priežiūros institucijose vykdant profesinę sveikatos psichologo veiklą – etikos, teisės bei įstatymų požiūriu.
9. Sveikatos psichologijos perspektyva Lietuvoje – studijų, mokslo ir praktikos sveikatos priežiūros sistemoje požiūriu.

Studijų pasiekimų vertinimas

Referatas, mokslinio darbo projekto pristatymas, egzaminas

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Paul R.H., Salminen L.E., Heaps J., Cohen L.M (eds.). The Wiley Encyclopedia of Health Psychology John Wiley & Sons, 2021, 2176 p.
2. Ragin D.F., Keenan J.P. (eds.). Handbook of Research Methods in Health Psychology. Routledge, 2020, 470 p.
3. Llewellyn C.D., Ayers S., McManus C., Newman S., Petrie K.J., Revenson T.A., Weinman J. (eds.). Cambridge Handbook of Psychology, Health and Medicine. Cambridge University Press, 2019, 698 p.
4. Gidron Y. Behavioral Medicine: An Evidence-Based Biobehavioral Approach. Springer, 2019.201 p.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Breitbart W., Butow P., Jacobsen P., Lam W., Lazenby M., Loscalzo M. Psycho-Oncology. Oxford University Press, 2021, 880 p.
2. Hagger M.S, Cameron L.D., Hamilton K., Hankonen N., Lintunen T. (Eds.). The Handbook of Behavior Change. Cambridge University Press, 2020, 728 p.
3. Waldstein S., Kop W., Suarez E.C., Lovallo W.R., Katzel L. (Eds.). Handbook of Cardiovascular Behavioral Medicine. Springer, 2021, 1000 p.
4. Caltabiano M. L., Ricciardelli L. A. (eds.) Applied topics in health psychology. Wiley – Blackwell, 2013, 528 p.
5. Martin L. R., DiMatteo M. R. (eds) The Oxford Handbook of Health Communication, Behavior Change, and Treatment Adherence Oxford University Press, 2013, 519 p.
6. Riekert K. A., Ockene J. K., Pbert L (eds.) The handbook of health behavior change, Springer Publishing, 2014 507 p.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

1. Prof. dr. Aidas Perminas, VDU Psichologijos katedra; aidas.perminas@vdu.lt
2. Doc. Dr. Rūta Pukinskaitė, MRU Psichologijos institutas;

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinsky
PSID9007	8	MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas
		VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ŠIUOLAIKINĖS ASMENYBĖS TEORIJOS, TYRINĖJIMAI IR REZULTATAI

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

MODERN PERSONALITY THEORY, RESEARCH AND RESULTS

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	-
Konsultacijos	1,5
Seminarai	1,5
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Ši programa gilina studentų žinias apie asmenybės sampratas bei modelius, analizuojant probleminius šios srities klausimus bei šiuolaikines tendencijas. Dalyko studijavimas ugdo gebėjimus kritiškai vertinti moksliinius asmenybės tyrimus bei planuoti ir vykdyti moksliinius asmenybės tyrimus. Programa gilina studentų žinias apie asmenybės tyrimo bei įvertinimo strategijas ir būdus, formuoja profesionalų asmenybės vertinimo metodų taikymą asmenybės pažinimui. Asmenybės teorijų rėmuose gali būti aptariami naujausi bei mažai ištyrinėti asmenybės modeliai bei paradigmos.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The program deepens students' knowledge about personality and its models; analyze the problems of personality understanding in a modern life and their current trends. Studying of this subject, promotes critical evaluation of scientific research of personality and develop abilities to plan and carry out scientific research of personality. The program deepen students' knowledge about personality assessment strategies and techniques, develops professional skills for personality assessment methods. As well, new and little investigated models or paradigms of personality may be discussed in the framework of present theories.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Pasirinkdami disertacinio darbo temą bei planuodami moksliinių tyrimą, doktorantai ypatingą dėmesį skiria asmenybės problematikai, teoriniams konstruktams bei dimensijoms. Asmenybės teorijų kursas dėstomas bakalauro studijose, t. y. pirmojoje psichologijos studijų pakopoje, kurių metu įgyjamos tik bazinės žinios apie asmenybę. Nemaža dalis doktorantų susiduria su gilesnų sisteminių žinių apie asmenybę trūkumu, kurį bando kompensuoti savarankiškomis studijomis. Doktorantūros studijų pakopoje aktualu gilinti asmenybės teorines žinias, suteikti platesnį ir sisteminių požiūrių į asmenybę bei jos pažinimą. Siūloma programa yra orientuota į šiuolaikinius asmenybės moksliinius tyrimus. Kiekvienos teorinės krypties rėmuose bus analizuojamos šiuolaikinės asmenybės sampratos bei modeliai, vertinami moksliniai šios srities tyrimai bei rezultatai, aptariamos tolesnių asmenybės tyrinėjimų perspektyvos bei ribotumai. Programoje pristatytos tos asmenybės teorijų kryptys, kuriose šiuo metu atliekama daugiausia moksliinių tyrimų.

Dalyko tikslai

1. Gilinti studentų žinias apie šiuolaikines asmenybės sampratas bei modelius, analizuoti probleminius šios srities klausimus bei šiuolaikines tendencijas, vertinti esamas asmenybės teorinio pažinimo galimybes bei asmenybės pažinimo raidos tendencijas.
2. Gilinti studentų žinias apie moksliines asmenybės tyrimo strategijas ir būdus, formuoti profesionalų asmenybės tyrimo metodų taikymą asmenybės pažinimui.
3. Ugdyti gebėjimus analizuoti bei kritiškai vertinti šiuolaikinius moksliinius asmenybės tyrimus, ugdyti gebėjimus planuoti bei vykdyti moksliinius asmenybės tyrimus.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Asmenybės moksliinio pažinimo istorija. Šioje temoje analizuojama asmenybės pažinimo raida nuo dinaminės psichiatrijos pažinimo tradicijos iki šiuolaikinių gerovės paradigmų. Atskleidžiama teorijos vieta ir paskirtis asmenybės pažinimui bei mokslianiams jos tyrimui.

II tema. Biogenetinės, psichologinės (patyriminės) ir socialinės asmenybės formavimosi determinantės. Šioje temoje analizuojama kaip biogenetiniai mechanizmai, asmeninė patirtis bei sociokultūrinė aplinka

formuoja individualius asmens skirtumus; aptariamos svarbiausios individualių skirtumų dimensijos bei asmens individualumą lemianti struktūra.

III tema. Asmenybės tyrimo būdai. Šioje temoje analizuojami įvairiai teoriniai modeliai, empirinių tyrimų rezultatai bei tarpdisciplininio bendradarbiavimo praktika grįsti fundamentiniai ir taikomieji asmenybės pažinimo būdai. Gali būti taikomos atvejų studijos, atliekama klinikinių tyrimų analizė ir kt.

IV tema. Prieraišumo teorija. Šioje temoje analizuojama ankstyvojo prieraišumo patyrimo įtaka asmenybės formavimuisi, aiškinami tarpasmenio bendravimo sunkumai ir asmenybės problemos; skaitomi pagrindiniai prieraišumo teorijos autorai, pristatomi šiuolaikinių prieraišumo mokslinių tyrimų pasiekimai bei analizės metodai.

V tema. Objektinių ryšių teorija. Šioje temoje analizuojami "vidinių objekto" formavimosi bei mentalizacijos procesai; pristatomi pagrindiniai šios teorijos autorai. Teorijos rėmuose analizuojami savasties, tarpasmeninių sąveikų bei narcisizmo šiuolaikiniai moksliniai klinikiniai tyrimai.

VI tema. Ego teorija. Šioje temoje skaitomi bei analizuojami pagrindiniai autorai, tyrinėjamos svarbios šios teorijos temos, tokios kaip *ego* stiprumas ir funkcijos, *ego* integracija bei tapatumas, gyvenimo ciklo etapai ir kt. Tyrinėjama tarpasmeninių ryšių, aplinkos ir kultūros įtaka asmens psychologiniams funkcionavimui; analizuojami vertybių, socialinių vaidmenų, intymumo, gyvenimo tikslų bei krizių moksliniai tyrimai.

VII tema. Kognityvinė asmenybės teorija. Šios temos rėmuose aptariama kognityvinės teorijos mokslinio tyrimo perspektyvos ir bazinių idėjų taikymas tyrinėjant psychologinį distresą, adaptaciją ir savireguliaciją. Didžiausias dėmesys skiriamas patirties, pažinimo schemų bei įvykių interpretavimo šiuolaikiniams tyrimams, bei jų galimybėms aiškinti asmens individualius skirtumus.

VIII tema. Elgesio teorijos. Šioje temoje analizuojama biheviorizmo teorija nuo filosofinių ir radikalų jos postulatų iki socialinių ir kognityvinių procesų įtakos elgesio formavimuisi; pristatomi ir analizuojami sudėtingo elgesio išmokimo ir modifikavimo šiuolaikiniai tyrimai, kiti probleminiai šios srities klausimai; analizuojamos elgesio įvertinimo strategijos ir metodai.

IX tema. Bruožų teorijos. Šioje temoje aptariama hierarchinė ir daugiamatė bruožų konsteliacija, jų sąsajos su nomotetiniu ir idiografiniu asmenybės pažinimu, aptariami bruožų mokslinių tyrimų metodologijos klausimai; analizuojami Didžiojo penketo asmenybės modelio (angl. *Big Five*) tyrimų įnašas personologijai.

X tema. Fenomenologinė teorija. Ši tema skirta asmenybės, kaip subjektyvus patyrimo, moksliniams tyrimams aptarti. Analizuojamos asmens unikalumo, savo patirties įsisąmoninimo, laisvos valios bei atvirumo pasauliui dimensijos. Teorijos rėmuose aptariamos kokybinių fenomenologinių tyrimų indėlis asmenybės teorijai.

XI tema. Egzistencinė teorija. Šioje temoje analizuojama egzistencinės asmenybės teorijos mokslinė sistema, sąsajos su fenomenologine psychologija, pristatomi pagrindiniai šią kryptį atstovaujantys autorai. Analizuojami šiuolaikiniai gyvenimo prasmės, meilės, žmogiškų santykų, mirimo tyrimai bei taikomi metodai.

XII tema. Asmenybės teorijų raidos perspektyvos. Šioje temoje analizuojamos sparčiausiai besivystančios asmenybės teorijos bei jų pagrindu atliekami moksliniai tyrimai; aptariamos taikomujų asmenybės tyrimų vaidmuo, "akademinio", eksperimentinio bei introspekcija grįsto asmenybės pažinimo problemos.

Studijų pasiekimų vertinimas

Studentų žinios ir kompetencijos vertinamos atsižvelgiant į studentų savarankiškas studijas, parengtą rašto darbą ir baigiamojo žinių patikrinimo rezultatus.

50 % galutinio vertinimo sudaro literatūros pasirinkta tematika studijavimas ir rašto darbas.

50 % galutinio vertinimo sudaro egzaminas raštu.

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Allen, B. P. Personality theories: development, growth, and diversity. 5th ed. London, New York: Routledge Taylor Francis Group, 2015
2. Cervone, D., Pervin, L. A. Personality: theory and research. New York: John Wiley, 2018.
3. Chamorro-Premuzic, T. Personality and individual differences. Oxford: BPS Blackwell, 2010.
4. Dumont, F. A history of personality psychology: theory, science, and research from hellenism to the twenty-first century. New York: Cambridge University Press, 2010.
5. John, O. P., Robins, R. W., Pervin, L. A. (Eds). Handbook of personality, theory and research. 3th edition. New York, London: The Guilford Press, 2010.
6. Feist, J., Feist, G.J., Roberts, T. A. Theories of personality. New York: McGraw-Hill Education, 2018.
7. Matthews, G., Deary, I. J., Whiteman, M. C. Personality traits, 3th edition. New York: Cambridge University Press, 2009.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Ellis, A., Abrams, M., Abrams, L. D. Personality theories: critical perspectives. New York: Sage, 2009.
2. Fonagy, P. Psychoanalytic theories: perspectives from developmental psychopathology. New York: Brunner-Routledge, 2003.
3. Gillath, O., Karantzolas, G. C., Fraley R. C. (Eds). Adult attachment, A concise introduction to theory and research. London: Academic Press, Elsevier Inc., 2016.
4. Jordan, M. E. Personality traits: Theory, testing and influences. New York: Nova Science Publishers, 2011.
5. Livesley, W. J., Larstone, R. Handbook of personality disorders: Theory, research, and treatment. New York, London: The Guilford Press, 2018.
6. Lester, D. Psychology research progress: Multiple self theory of personality. New York: Nova Science Publishers, 2010.
7. Nilsson, A. Personality psychology as the integrative study of traits and worldviews. *New Ideas in Psychology*. 2014, 32, p. 18–32.
8. Schwartz, S. J., Luyckx, K., Vignoles, V. L. (Eds). Handbook of identity: theory and research. New York: Springer, 2011.
9. Ziegler, M., MacCann, C., Roberts, R. (Eds). New perspectives on faking in personality assessments. United States of America: Oxford University Press, 2012.
10. Widiger, T.A. (Ed.). The Oxford handbook of the Five Factor model. New York: Oxford University Press, 2017.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Rūta Pukinskaitė	MRU	Docentė, socialinių m. daktarė	rmpukinskaite@mruni.eu
2.	Aidas Perminas	VDU	Profesorius, biomedicinos m. daktaras	aidas.perminas@vdu.lt

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Institutas/katedra
PSID9009	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studiju	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

ŠIUOLAIKINĖS TEISĖS PSICOLOGIJOS PROBLEMOΣ IR TYRIMŲ KRYPTYS

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

CURRENT ISSUES AND RESEARCH PERSPECTIVES IN FORENSIC PSYCHOLOGY

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	1
Konsultacijos	1
Seminarai	1
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Studijų dalykas suteikia pagilintų žinių apie šiuolaikines teisės psichologijos mokslo raidos tendencijas, aktualias psichologinės teisėtvarkos problemas, ugdo gebėjimus jas tyrinėti, pasitelkiant modernias mokslinių bei taikomujų psichologinių tyrimų technologijas, kritiškai analizuoti, vertinti jas, o taip pat prognozuoti bei koreguoti visuomenės saugumo ir gerovės labui.

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

Study subject provides deepened knowledge on the modern perspectives in forensic psychology and current psychological problems in the justice system, develops ability to explore them, using modern scientific and applied psychological research techniques, to critically analyze and evaluate them seeking to make predictions and adjustments for the public safety and welfare.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Teisės psichologija – palyginti nauja, bet perspektyvi sritis Lietuvoje. Aukštos kvalifikacijos specialistai, gebantys prisiidėti prie psichologinių teisėtvarkos ir teisėsaugos problemų mokslinių tyrimų ir jais grįstų praktinių sprendimų, turi išmanyti šiuolaikines teisės psichologijos raidos tendencijas ir problematiką nacionaliniame ir tarptautiniame lygiuose.

Dalyko tikslai

Ugdysti gebėjimą savarankiškai ir kūrybiškai generuoti aktualias teisės psichologijos srities tyrimo idėjas, kritiškai analizuoti mokslinę literatūrą, kelti naujas hipotezes, rengti metodologiskai pagrįstus tyrimo projektus, planuoti jų įgyvendinimą.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

I tema. Aktualiausios teisės psichologijos tyrimų sritys. Šioje temoje analizuojamos pagrindinės teisės psichologijos tyrimų kryptys, empirinių tyrimų pasiekimai ir ribotumai. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, į problemą orientuotas mokymas, debatai.

II tema. Kriminalinio elgesio rizikos įvertinimas. Šioje temoje analizuojami nusikalstamo elgesio rizikos veiksnių empiriniai tyrimai ir modeliai, verifikasioti rizikos įvertinimo metodai. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, interaktyvi paskaita, atvejo analizė.

III tema. Asmenybės įvertinimo problemos teisės psichologijos kontekste. Šioje temoje analizuojama įvairių ikiteisminio, teismo ir bausmių vykdymo proceso dalyvių elgsenos problemos ir jų įvertinimo galimybės. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, probleminis mokymas, atvejo analizė.

IV tema. Psichologinė ekspertizė. Šioje temoje analizuojamas specialiųjų psichologinių žinių taikymas nustatant bylai reikšmingus faktus. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, interaktyvi paskaita, atvejo analizė.

V tema. Nusikaltimų ir nusikaltėlių profiliavimas. Šioje temoje analizuojamos nusikaltimų ir nusikaltėlių tipologijų kūrimo ir pritaikymo nusikaltimų tyime problemos. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, atvejo analizė, problemos analizė ir sprendimas.

VI tema. Psichologinių intervencijų teisės veikimo srityse taikymo galimybės. Šioje temoje analizuojama individualių ir grupinių psichologinės intervencijos metodų taikymo ypatumai ir etika atskiroms klientų grupėms (pvz., skirtingu tipu nusikaltėliams, aukoms) specifinėse aplinkose (pvz., probacijos institucijoje). Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, interaktyvi paskaita, atvejo analizė.

VII tema. Psichokorekcinės ir reabilitacinės programos. Šioje temoje analizuojama psichokorekcinių ir reabilitaciinių programų sąranga, standartai, efektyvumo įvertinimo problemos. Studijų metodai: mokslinės literatūros skaitymas ir analizė, individuali užduotis, projektas.

Studijų pasiekimų vertinimas

Atvejo analizė – 20%

Egzaminas (raštu) – 80%

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai

1. Alison, Laurence (editor). Forensic Psychologists Casebook: Psychological profiling and criminal investigation, ROUTLEDGE, 2012.
2. Forbes, Robert. Criminal Psychology: Understanding the Criminal Mind and Its Nature Through Criminal Profiling, Kimmers Publishing, 2016.
3. Douglas, John, Olshaker, Mark. Law & Disorder: Inside the Dark Heart of Murder Mass Market, KENSINGTON books, 2014.
4. Miller, Laurence. Criminal psychology: nature, nurture, culture: a textbook and practical reference guide for students and working professional in the fields of law enforcement, criminal justice, mental health, and forensic psychology. Springfield (Ill.): Charles C Thomas, 2012.
5. Park, A. R.N. Kocsis: Applied Criminal Psychology: a Guide to Forensic Behavioral Sciences. J Police Crim Psych 35, 82–83 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11896-019-09350-5>.
6. Turvey, Brent, Esparza, Manuel (editors). Behavioral Evidence Analysis, Elsevier, 2016.
7. Vincent, Gina M. (2021) Special Issue: Implementing Evidence-Based Practices in Forensic Settings. BEHAVIORAL SCIENCES AND LAW, Volume 39, January/February, John Wiley & Sons Ltd., <https://onlinelibrary.wiley.com/toc/10990798/2021/39/1>
8. Yochelson, Samuel, Samenow, Stanton. The Criminal Personality: A Profile for Change (Volume I), PRAEGER, 2014.

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai

1. Brubacher, S. P., Poole, D. A., Dickinson, J. J., La Rooy, D., Szajka, Z. A., & Powell, M. B. (2019). Effects of interviewer familiarity and supportiveness on children's recall across repeated interviews. Law and Human Behavior. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/lhb0000346>.
2. Douglas, John E., Burgess Ann W., Ressler, Robert K. Crime Classification Manual: A Standard System for Investigating and Classifying Violent Crime (3rd Edition), Wiley, 2013.
3. Gentz, D. The Emotional Age Estimate—a Supplement to the Indirect Assessment of the Subject of a Crisis Negotiations Team Activation. J Police Crim Psych 35, 86–91 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11896-020-09368-0>.
4. Hyland, P. (2015), "Application of bifactor models in criminal psychology research: a guide to researchers", Journal of Criminal Psychology, Vol. 5 No. 2, pp. 65-74. <https://doi.org/10.1108/JCP-03-2015-0011>.
5. Kerswell, N.L., Strodl, E., Johnson, L. et al. Mental Health Outcomes Following a Large-Scale Potentially Traumatic Event Involving Police Officers and Civilian Staff of the Queensland Police Service. J Police Crim Psych 35, 64–74 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11896-018-9310-0>.
6. Viljoen, J. L., Jonnson, M. R., Cochrane, D. M., Vargen, L. M., & Vincent, G. M. (2019). Impact of risk assessment instruments on rates of pretrial detention, postconviction placements, and release: A systematic review and meta-analysis. Law and Human Behavior, 43(5), 397–420. <http://dx.doi.org/10.1037/lhb0000344>.
7. Wells, G. L., Kovera, M. B., Douglass, A. B., Brewer, N., Meissner, C. A., & Wixted, J. T. (2020). Policy and procedure recommendations for the collection and preservation of eyewitness identification evidence. Law and Human Behavior, 44(1), 3–36. <http://dx.doi.org/10.1037/lhb0000359>.

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1	Kristina Žardeckaitė-Matulaitienė	VDU	Prof., dr.	kristina.zardeckaite-matulaitiene@vdu.lt
2	Rita Bandzevičienė	MRU	Prof., dr.	rbandze@mruni.eu

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3

PASIRENKAMOJO STUDIJŲ DALYKO/MODULIO APRAŠAS

Kodas	Apimtis kreditais	Institucija	Fakultetas	Padalinys
PSID9003	8	VDU	Socialinių mokslų	Psichologijos katedra
		MRU	Žmogaus ir visuomenės studijų	Psichologijos institutas

Studijų dalyko pavadinimas lietuvių kalba

Šiuolaikinės ugdymo psichologijos aktualios ir problemos

Studijų dalyko pavadinimas anglų kalba

Actual problems of contemporary educational psychology

Studijų būdas	Kreditų skaičius
Paskaitos	-
Konsultacijos	1,5
Seminarai	1,5
Individualus darbas	5

Anotacija lietuvių kalba (iki 500 simbolių)

Šio kurso paskirtis susipažinti su išmokimo ir mokymo teorijų įvairove, šių teorijų taikymo šiuolaikinėmis galimybėmis, problemomis ir ribotumais. Studijuojantys įsisavina ir įvertina išmokimo, motyvacijos, pedagogo, besimokančiojo, mokymo įvertinimo, sąveikos tarp pedagogo ir besimokančiojo teorinius modelius. Tikslo realizavimui studijuojantys studijuoja literatūrą, diskutuoja, rašo refleksijas apie skaitomą medžiagą, savarankiškai dirba su mokslo straipsniais ir įvertina juose pateikiamus tyrimus

Anotacija anglų kalba (iki 500 simbolių)

The purpose of this course is to introduce with variety of learning and teaching theories, with contemporary issues, problems and limitations. Students evaluate learning, teaching, motivation, teacher, student, assessment, and contact between teacher and student theoretical models in the aspect of contemporary researches. For these purpose they read literature, participate in the discussion, reflect in written form, autonomous analyze the scientific articles and evaluate researches.

Dalyko poreikis bei aktualumas

Švietimo reforma aktualizuojia ugdymo teorijų taikymo galimybių ir problemų analizę šiuolaikinių mokslinių tyrimų aspektu.

Dalyko tikslai

Įvertinti teorinės psichologijos krypčių paradigmų ugdymo psichologijoje šiuolaikinių tyrimų aspektu.

Dalyko turinys, temos ir studijų metodai

1. Lietuvos švietimo institucijų apžvalga Europos šalių aspektu.
2. Teorinės psichologijos krypčių paradigmų ugdymo psichologijoje. Analizuojama elgesio, kognityvinės, išmokimo teorijos šiuolaikinių tyrimų aspektu.
3. Išmokimo teorijos ir besimokančiojo individualūs, amžiaus, kultūros skirtumai. Analizuojami šiuolaikiniai tyrimai šia tematika, įvertinami atskleidžiami galimi ribotumai.
4. Mokymosi motyvacijos teoriniai modeliai, motyvavimo metodai šiuolaikinių tyrimų aspektu. Analizuojami šiuolaikiniai tyrimai Lietuvos ir Europos šalių aspektu.
5. Besimokančių grupės valdymo teoriniai modeliai ir jų įvertinimas šiuolaikinių tyrimų aspektu. Naujos galimybės ir ribotumai.
6. Pedagogo asmenybės, sąveikos su besimokančiais teoriniai modeliai, jų įvertinimas šiuolaikinių tyrimų aspektu.

- aspektu. Pedagoogoasmenyb4, konsultavimas,, parengimas – šiuolaikinių tyrimų aspektu.
7. Mokymo rezultatų įvertinimo privalumai ir trūkumai. Analizuojami mokymo rezultatų įvertinimo modeliai, siejant juos su pasiekimo rezultatais. Naujos galimybės ir ribotumai.
  8. Ugdomojo eksperimento vieta šiuolaikiniuose moksliuose tyrimuose. Analizuojamos ugdomojo eksperimento galimybės ir ribotumai.

Studijų pasiekimų vertinimas

Nurodyti vertinimo kriterijus.

Rašto darbas (40%), kuriame kritiškai įvertinamos mokslo publikacijos už 2007-2014 m. pagal pasirinktą ugdymo psichologijos temą.

Rekomendacijų parengimas (20%), sprendžiant psichologinę problemą ugdymo įstaigoje pagal pasirinktą temą.
Pranešimas (40%) mokslinejė praktinėje konferencijoje, susijusioje su ugdymo psichologijos tematika

Pagrindinė literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

1. Abbeduto L (2004). Taking sides: Controversial views on controversial issues in Educational psychology. Guilford, CONN: McGraw-Hill/Dushkin.
2. Cauley K.M., Linder F., McMillan J. (2005). Annual editions: Educational psychology. Guilford, CONN: McGraw-Hill/Dushkin
3. Bjorklund D.F. (2005). Children thinking: Cognitive development and individual differences. Belmont,CA: Wadsworth
4. Thorkildsen T.A., Nicholls.J.G. and et (2002). Motivation and the struggle to learn: Responding to fractured experience. Boston,MA: Allyn and Bacon.
5. Nicholls J.G., Thorkildsen T.A. (Eds) (1995). Reasons for learning: Expanding the conversation on student-teacher collaboration. New York: Teachers College Press.
6. Taylor C.S., Nolen S.B. (2005). Classroom assessment; Supporting teaching and learning in real classroom. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
7. Woolfolk A. (2004). Educational psychology. Boston, MA: Allyn and Bacon

Journals:

1. American Educational research journal <http://www.jstor.org/journals/00028312.html>
2. British Journal of educational psychology
http://www.bps.org.uk/publications/journals/bjep/bjep_home.cfm?&redirectCount=0
3. Contemporary educational psychology
http://www.elsevier.com/wps/find/journaldescription.cws_home/622811/description#description
4. Educational psychologist <http://www.leafonline.com/loi/ep/?cookieSet=1>
5. Educational psychology review <http://www.springerlink.com/content/104855/>

Papildoma literatūra

Autorius, leidinio pavadinimas, leidykla, leidimo metai.

Journals:

1. Educational researcher <http://edr.sagepub.com/>
2. Harvard educational review <http://www.hepg.org/main/her/Index.html>
3. Journal of educational psychology <http://www.apa.org/journals/edu/>
4. Journal of educational research <http://www.heldref.org/jer.php>
5. Review of educational research <http://www.jstor.org/journals/00346543.html>

Studijų dalyko/modulio rengėjai/dėstytojai

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Institucija	Pedagoginis vardas, mokslo laipsnis	Elektroninio pašto adresas
1.	Albina Kepalaitė	VDU	Doc. dr.	albina.kepalaitė@vdu.lt
2.	Saulė Raižienė	MRU	Prof. dr.	

Patvirtinta Vytauto Didžiojo universiteto su Mykolo Romerio universitetu Psichologijos mokslo krypties doktorantūros komiteto 2021-06-21 posėdžio Nr. 10 nutarimu Nr. 3